

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS KATEDRA

Dieninės studijų formos
V kurso Baudžiamosios justicijos specializacijos studentės
Ritos Mandrykinaitės

MAGISTRO DARBAS
KONTRABANDOS SUDĖTIES ANALIZĖ

Analysis of the smuggling crime composition

Vadovas: lekt. D. Stasiulis
Recenzentas: doc. dr. J.Prapiestis

Vilnius, 2009

TURINYS

Ižanga.....	3
1. Kontrabandos samprata ir kriminalizavimo Lietuvoje raida.....	6
2. Kontrabandos sudėtis.....	15
2.1. Objektas.....	16
2.2. Dalykas.....	18
2.3. Objektyvioji pusė	26
2.4. Subjektas.....	39
2.5. Subjektyvioji pusė.....	45
3. Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai.....	48
4. Kontrabandos nusikaltimo atskyrimas nuo administracinio teisės pažeidimo ir kitų panašių nusikaltimų.....	52
5. Kontrabandos reglamentavimas užsienio valstybių įstatymuose.....	57
Išvados.....	60
Santrauka.....	62
Summary.....	62
Panaudotų šaltinių sąrašas.....	64

Ižanga

Kontrabanda, kaip socialinis reiškinys ir teisinė kategorija, daugelyje pasaulio valstybių yra žinoma nuo seniausių laikų. Tik susikūrus valstybei, susiformavus jos sienoms, asmenys, siekdami išvengti įvestų privalomų mokesčių, pradėjo per valstybės sieną neteisėtai gabenti įvairius daiktus. Tuo tarpu valstybės įvairiais būdais ir priemonėmis pradėjo kovoti su šiuo neteisėtu reiškiniu, siekdamas sustabdyti neteisėtai per valstybės sienas gabenamų daiktų srautus ir nubausti šia neteisėta veikla besiverčiančius asmenis.

Vienas iš svarbiausių Lietuvos valstybės uždavinių yra sustabdyti nusikalstamumo plitimą ekonomikos sferoje. Nusikaltimus ekonomikai bendriausia prasme galima apibūdinti kaip nusikalstamus veiksmus, kuriais padaroma žala valstybės verslo tvarkai, finansų sistemai, valstybės ir gyventojų ekonominiams interesams, nuosavybei, ūkinei, komercinei, finansinei veiklai. Kontrabanda – vienas sunkiausių nusikaltimų ekonomikai. Vertinant susiklosčiusią situaciją Lietuvoje, galima daryti prielaidą, kad nusikaltimai ir piktnaudžiavimai ekonomikoje, tarp jų ir kontrabanda, ir su tuo susijusi korupcija įgauna masinį pobūdį ir virsta organizuoto tarptautinio pobūdžio požymius turinčiu reiškiniu.

Atsižvelgiant į kontrabandos pavojingumą, šio nusikaltimo kontrolė ir prevencija laikytina viena aktualiausių valstybės spęstinių teisėsaugos problemų. Magistro darbe išanalizuosiu kontrabandos nusikaltimo sudėtį, kadangi, mano manymu, efektyvi kontrabandos kontrolės ir prevencijos politika yra neįmanoma be šio nusikaltimo sudėties išsamios analizės.

Magistro darbo objektas yra kontrabandos nusikaltimo sudėtis.

Darbo tikslas. Siekiant tinkamai ir visapusiškai išnagrinėti pasirinktą magistro darbo temą, keliamas pagrindinis darbo tikslas - remiantis teisine literatūra, nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais, teismų praktika išanalizuoti kontrabandos nusikaltimo sudėtį.

Darbo uždaviniai yra šie:

1. Aptarti kontrabandos sampratą ir kontrabandos kriminalizavimo Lietuvoje raidą;
2. Atlikti pagrindinės kontrabandos sudėties elementų ir požymių analizę;
3. Aptarti kontrabandą kvalifikuojančius požymius;
4. Atriboti kontrabandos nusikaltimą nuo kontrabandos administracinio pažeidimo ir kitų panašių nusikaltimų;
5. Apžvelgti kontrabandos reglamentavimą užsienio valstybių teisės aktuose.

Tyrimo metodai.

Magistro darbe pasitelkti aprašomasis, istorinis, loginis, lyginamasis, plečiamasis aiškinamasis, sisteminės analizės metodai. Aprašomasis metodas buvo naudotas atskleidžiant kontrabandos nusikaltimo sampratą, o istorinis – aprašant kontrabandos kriminalizavimo Lietuvoje raidą. Lyginamojo metodo pagalba atskleistas kontrabandos reglamentavimas užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose. Loginis, plečiamasis aiškinamasis, sisteminės analizės metodai panaudoti analizuojant įvairius teisės aktus, doktriną ir praktiką.

Tyrimo šaltiniai. Rašant magistrinį darbą, buvo naudotasi Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos nacionaliniais teisės aktais – Europos Bendrijos muitinės kodeksu ir Tarybos reglamentais, Lietuvos Respublikos kodeksais, įstatymais bei poįstatyminiais teisės aktais. Magistro darbe taip pat nagrinėta teismų praktika, pasinaudota moksliniais straipsniais bei užsienio valstybių įstatymais. Buvo remtasi A. Abramavičiaus, V. Piesliako, J. Misiūno, J. Malinauskaitės, V. Ivoškos, D. Povilauskienės, J. Radžiukyno, A. Gorbatkovo, S. Sarapinienės bei rusų teisininkų – J. Sučkovo, L. Rodinos, A. Boiko, L. Rogatyč, B. Volženkin - ir kitų autorių darbais.

Temos aktualumas.

Lietuvos Respublika nėra izoliuota ir uždara valstybė, kasdien per jos sieną gabenamas didelis kiekis įvairių daiktų. Asmenys, per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenantys privalomus pateikti muitinei daiktus, privalo juos deklaruoti ir laikytis įstatymų nustatytų muitinės procedūrų. Tačiau labai dažnai prekės per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenamos neteisėtai, pažeidžiant teisės aktų reikalavimus ir išvengiant privalomų muitų mokesčių. Dėl to manau, kontrabandos problema yra aktuali šiandien ir tokia išliks ateity.

2004 metų gegužės 1 dieną Lietuvos Respublika tapusi Europos Sąjungos (toliau – ES) nare, prisijungė prie Europos Bendrijos muitų teritorijos – sienos su kitomis ES valstybėmis narėmis ekonominės erdvės ir muitų prasme tapo vidinėmis ir gabenant prekes per vidines ES sienas nebeliko pareigos jų pateikti muitinės kontrolei. Lietuvai įstojus į ES, Lietuvos muitinės pradėjo kontroliuoti ne tik į Lietuvos Respubliką, bet ir į visos Bendrijos rinką patenkančias prekes iš trečiųjų šalių per Europos Sąjungos rytinę sieną. Lietuvai, kaip tranzitinei valstybei, ypač svarbūs besikeičiantys reikalavimai kintančiomis sąlygomis užtikrinti valstybės sienos saugumą, sukurti nepalankias sąlygas kontrabandai, kitiems muitinės pažeidimams, organizuotam nusikalstamumui. Taigi Lietuvos valstybės vaidmuo kovojant su kontrabanda įgijo tarptautinį pobūdį ir reikšmę.

Didžiulis Lietuvos ir ES teisės aktų, nustatančių privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimo per valstybės sieną procedūras ir taisykles, kiekis byloja apie kontrabandos problemos aktualumą mūsų valstybėje ir pačios valstybės politikos skiriamą jai nemažą dėmesį.

Siekiant vykdyti efektyvią kontrabandos kontrolės ir prevencijos politiką, teisingai kvalifikuoti nusikalstamas veikas, visų pirma, reikia atlikti kontrabandos sudėties analizę. Tik

išanalizavus kontrabandos sudėties elementus ir požymius yra įmanoma teisingai kvalifikuoti nusikalstamas veikas, spręsti su kvalifikavimu susijusias problemas ir teikti teisės aktų tobulinimo pasiūlymus.

Magistro darbo struktūra.

Magistro darbas susideda iš įžangos, penkių dalių, išvadų.

Pirmoje magistro darbo dalyje atskleidžiama kontrabandos samprata ir jos pavojingumas. Taip pat aptariama kontrabandos kriminalizavimo Lietuvoje, raida.

Antroje darbo dalyje analizuojami pagrindinės kontrabandos sudėties elementai – objektas, dalykas, objektyvioji pusė, subjektas, subjektyvioji pusė. Remiantis teismų praktika, pateikiami kvalifikavimo pavyzdžiai, aptiriamos kvalifikavimo problemos ir galimi jų sprendimo būdai.

Trečioje darbo dalyje analizuojami kontrabandą kvalifikuojantys požymiai. Remiantis teismų praktika, pateikiami kvalifikavimo pavyzdžiai.

Ketvirtoje darbo dalyje analizuojamas kontrabandos nusikaltimo atskyrimas nuo kontrabandos administracinio pažeidimo ir kitų panašių nusikaltimų – muitinės apgaulės, neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos ir neteisėto disponavimo akcizais apmokestinamomis prekėmis.

Penktoje darbo dalyje aptartas kontrabandos nusikaltimo kriminalizavimas užsienio valstybių (Rusijos Federacijos, Ukrainos Respublikos, Latvijos Respublikos, Švedijos Karalystės ir kt.) įstatymuose.

1. Kontrabandos samprata ir kriminalizavimo Lietuvoje raida.

Siekiant išsamiai išanalizuoti kontrabandos sudėtį, visų pirma būtina atskleisti šio nusikaltimo sampratą.

Kasdieninėje kalboje žodis „kontrabanda“ vartojamas įvairiomis prasmėmis: kaip priešinga teisei veika (kai akcentuojamas neteisėtas prekių gabenimas), kaip slaptai iš kitos valstybės atgabentos prekės (kai kalbama apie nusikaltimo dalyką), kaip neigiamas socialinis reiškinys (kai nagrinėjamos kontrabandos atsiradimo bei plitimo priežastys, vystymosi tendencijos)¹. Magistro darbe sąvoką „kontrabanda“ vartosiu priešingos teisei veikos prasme, trumpai aptarsiu kontrabandos, kaip socialinio reiškinio, priežastis ir pasekmes.

Žodis „kontrabanda“ yra kilęs iš lotynų kalbos žodžio *contra* – prieš, *bando* – vyriausybės įsakas, ir dažniausiai įvardijamas kaip neteisėtas prekių (ar kitų daiktų) gabenimas per valstybės sieną.

Kai kuriose užsienio valstybėse kontrabanda suprantama kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas ne per valstybės, o per muitinės sieną². Nairobio tarptautinėje konvencijoje dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant, įtvirtinta, kad kontrabanda – tai muitinės įstatymų pažeidimas, kurį sudaro prekių judėjimas per muitinės sieną bet koku slaptu būdu³. Taigi kontrabanda gali būti suprantama kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per valstybės arba per muitinės sieną.

Literatūroje galima aptikti ir kitokių kontrabandos apibrėžimų: kontrabanda - tai veikla, kuria siekiama gauti pajamų, gabenant prekes per valstybės sieną ir pažeidžiant nustatytas gabenimo taisykles⁴. Remiantis šiuo apibrėžimu, kontrabandos esmė – materialios naudos siekimas, per valstybės sieną neteisėtai gabenant prekes.

Kontrabanda - tai sunkus nusikaltimas ekonomikai ir verslo tvarkai. Šiuo nusikaltimu padaroma esminė žala šalies ekonomikai, finansų sistemai, ir pagaliau – visų žmonių gerovei⁵. Ši

¹ Povilauskienė, D. *Teisė ir muitinės veikla*: vadovėlis. Vilnius, 2006. 58 p.

² Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. с изменениями и дополнениями. [Žiūrėta 2009 m. vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.interlaw.ru/law/docs/10008000/>

The criminal law. [Žiūrėta 2009 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ttc.lv/New/lv/tulkojumi/E0032.doc>

³ Nairobio tarptautinė konvencija „Dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant“//Valstybės žinios. 2000, Nr. 94-2923.

⁴ Laisvosios rinkos institutas *Kontrabandos ekonominių priežasčių tyrimas*. Vilnius, 2004. 6 p. [Žiūrėta 2009 m. vasario 2d.] Prieiga per Internetą:

http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/analitinis_tyrimas_kontrabandos_ekonominiu_priezasciu_tyrimas/2060

⁵ Malinauskaitė, J; Šulija, G; ir Šulija V. *Kontrabanda Lietuvoje : kriminologinės, socialinės, ekonominės, teisinės problemos ir kontrolės perspektyvos*// Teisės problemos. 2001, Nr. 4. 34 p.

veika pažeidžia nustatytą ūkininkavimo tvarką, reguliuojančią vidaus rinkos plėtrą, užsienio prekybos interesus, muitų politikos įgyvendinimą⁶.

Kontrabandos priežastys yra įvairios. Kontrabandos augimui didelę įtaką daro sunki valstybės ekonominė padėtis, žemas gyventojų pragyvenimo lygis, darbo rinkos nesuderinamumas, kainų kitimas, auganti infliacija, kai kurių trečiųjų valstybių žymiai mažesnės prekių kainos, nepakankamas muitinės, Valstybės sienos apsaugos tarnybos (toliau – VSAT) ir kitų pasienyje dirbančių institucijų techninis aprūpinimas, didėjanti korupcija⁷.

Kontrabandos neigiami padariniai atsiliepia ne tik valstybės biudžetui, bet ir prarandama tiksli informacija apie gyventojų pajamas, užimtumą bei prekių srautus, kainas. Didėjant kontrabandos mastams iš dalies sumažėja ir pasitikėjimas viešojo administravimo subjektais, tai gali skatinti ir kitus asmenis užsiimti nelegalia veikla. Neginčytina ir tai, kad kontrabanda iškreipia konkurencijos sąlygas⁸.

Taigi kontrabanda - vienas sunkiausių nusikaltimų ekonomikai ir verslo tvarkai, kuriuo padaroma žala kiek valstybės, tiek ir atskirų individų interesams.

Toliau aptarsiu kontrabandos nusikaltimo reglamentavimo Lietuvoje raidą, pradedant Lietuvos valstybės susikūrimu ir baigiant šiomis dienomis.

Susikūrus valstybei ir atsiradus valstybės sienoms, pradėjus rinkti išdo bei protekcionistinius mokesčius bei riboti tam tikrų prekių ir kitų daiktų gabenimą, atsiranda ir kontrabandos problema⁹.

Jau XIII amžiuje vienas svarbiausių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) uždavinių buvo valstybės ekonominių interesų gynimas ir apsaugojimas nuo nepageidaujamų prekių srautų. Valstybės vadovas pats privalėjo valdyti ir kontroliuoti muitines, kad kuo daugiau pajamų būtų surenkama į didžiojo kunigaikščio išdą.

1529 m. Pirmojo Lietuvos Statuto pirmojo skyriaus „Apie valdovo asmenį“ 21 straipsnyje „Kas naujus muitus įvesdinėtų“ dėstoma: „, Taip pat įsakome, kad nė vienas žmogus mūsų valstybėje – Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – nedrįstų naujų muitų išsigalvoti ar įvedinėti nei keliuose, nei ant tiltų ar užtvankų bei vandenyse, nei turguose savo dvaruose, išskyrus kurie nuo seno buvo įvesti ir turėtų tam mūsų pirmtakų, didžiųjų kunigaikščių, arba mūsų raštus“¹⁰.

Antrasis Lietuvos Statutas atleido bajorus nuo tiltų mokesčių ir nuo mokesčių vidaus muitinėse. Bajorų teisė nemokėti jokių muitų buvo plačiausiai apibūdinama Trečiajame Lietuvos

---

⁶ Misiūnas, J. *Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabanda*// Teisės problemos. 1997, Nr. 2-18. 53 p

⁷ Malinauskaitė, J; Šulija, G; ir Šulija, V. *Kontrabanda: Kontrolė ir prevencija Lietuvoje*. Vilnius: Teisės institutas, 2002. 22-30 p.

⁸ *Ibid*, 22-30 p.

⁹ Povilauskienė, D. *Teisė ir muitinės veikla: vadovėlis*. Vilnius, 2006. 58 p.

¹⁰ Valikonytė, I; Lazutka, S; ir Gudavičius, E. *Pirmasis Lietuvos Statutas*. Vilnius, 2001. 135 p.

Statute. Jiems buvo leista visais sausumos ar vandens keliais be jokių muitų gabenti savo javus, medžio gaminius ar daiktus, taip pat nemokėti jokių turkaus, tiltų mokesčių. Darytina išvada, kad visą LDK gyvavimo laikotarpį nebuvo ir negalėjo būti tikslingos kontrabandos kontrolės politikos¹¹.

1795 metais okupavus LDK, įvesta Rusijos imperijos administracinė tvarka, o muitinių kontrolė perėjo Rusijos žinion. 1840 m. liepos 7 d. Rusijoje priimtas įstatymas „Dėl Lietuvos Trečiojo Statuto panaikinimo ir bendrų Rusijos įstatymų įvedimo Lietuvoje.“ Lietuvos bajorai neteko Trečiajame statute nustatytų prekybos ir muitų privilegijų, nes visi Lietuvos gyventojai privalėjo laikytis 1819 m. Rusijos imperijos muitų statuto.

Remiantis Muitų statuto 93 straipsniu, kontrabanda buvo laikoma: neapmokestinamų prekių gabenimas per Rusijos imperijos sieną jų nedeklaruojant, taip pat leidžiamų įvežti prekių gabenimas slapta, nesumokant muitų mokesčio¹². Beje, neteisingas dokumentų užpildymas, vežant prekes per Rusijos imperijos sieną, nebuvo laikomas kontrabanda - tai buvo traktuojama kaip muitinės taisyklių pažeidimas.

1887 metais buvo priimtas Rusijos muitinių kodeksas, kuris buvo taikomas ir Lietuvoje. Šiame kodekse kontrabanda buvo apibrėžta kaip prekių gabenimas ne per muitinę arba per muitinę, nuslėpus jas nuo muitinės kontrolės.

1918 m. vasario 16 d. atkūrus Lietuvos valstybingumą, pirmaisiais Nepriklausomybės metais dar tebevyko ginkluota kova, keitėsi valstybės teritorija, nelengvai formavosi kontrabandos kontrolės ir prevencijos sistema.

1924 m. buvo priimti Muitinių įstatai. Remiantis šių įstatų 159 straipsniu, kontrabanda buvo laikoma:

„a) prekės, įgabamos iš užsienio, neatlikus muitinės apeigų;

b) išgabamos prekės arba tos prekės, kurias kėsinais išgabenti iš Lietuvos, neatlikus muitinės apeigų;

c) vidaus rinkoje platinamos tokios prekės, kurios yra draudžiamos arba kurios neteisėtai gautos iš muitinės be maito, arba įmokėjus mažesnę kaip reikia maitą.“

1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, jos teritorijoje ėmė galioti sąjunginiai įstatymai, o Sovietų Sąjungos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1940 m. lapkričio 6 d. įsaku Lietuvos teritorijoje laikinai leista taikyti 1926 m. priimtą Rusijos Federacijos Sąjunginių Respublikų baudžiamąjį kodeksą (toliau – RFSR BK), kuris Lietuvos teritorijoje buvo taikomas iki 1961 m. rugsėjo 1 dienos.

---

¹¹ Malinauskaitė, J; Šulija, G; ir Šulija, V. *Kontrabanda: Kontrolė ir prevencija Lietuvoje*. Vilnius: Teisės institutas, 2002. 15 p.

¹² *Ibid.* 16 p.

RFSR Baudžiamajame kodekse kontrabanda buvo priskirta prie „Kitų valstybinių nusikaltimų“, kuriais kėsinama į pagrindinius valstybės interesus ūkininkavimo sferoje. Kontrabanda – tai neteisėtas prekių, vertybių, ir kito turto gabenimas per valstybinę sieną ne per muitinės įstaigas arba per muitines, tačiau gabenamus daiktus nuslepiančios kontrolės.

1928 metais buvo priimtas Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos (TSRS) Muitinės kodeksas, kuriame kontrabandos nusikaltimas buvo detaliam reglamentuotas 164-170, 175 straipsniuose. Kontrabanda buvo pripažįstamas neteisėtas prekių, vertybių ir kito turto gabenimas per valstybinę sieną ne per muitinės įstaigas arba per muitines, tačiau juos nuslepiančios kontrolės, taip pat pasiruošimas kontrabandai, kontrabandinių prekių saugojimas, jų realizavimas.

1958 metų gruodžio 25 d. buvo priimtas TSRS įstatymas „Dėl baudžiamosios atsakomybės už valstybinius nusikaltimus“. Šiame įstatyme tarp kitų nusikalstamų veikų buvo įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už šias nusikalstamas veikas:

- prekių arba kitų vertybių neteisėtą gabenimą per TSRS valstybinę sieną specialiose slėptuvėse arba naudojant suklastotus muitinės ar kitus dokumentus;
- didelės vertės minėtų daiktų neteisėtą gabenimą per TSRS valstybinę sieną;
- minėtų daiktų neteisėtą gabenimą per TSRS valstybinę sieną iš anksto susitarusių asmenų arba pareigūno;
- neteisėtą sprogstamųjų, narkotinių, stipriai veikiančių, nuodingųjų medžiagų, o taip pat ginklų gabenimą per TSRS valstybinę sieną¹³.

Įstatymas nurodė, kad neteisėtas prekių, vertybių ar kito turto gabenimas per TSRS valstybinę sieną yra tais atvejais, kai šie daiktai gabenami ne per muitinės įstaigas arba per muitines, tačiau juos nuslepiančios kontrolės.

1961 m. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamajame kodekse (LTSR BK) kontrabandos nusikaltimas buvo įtvirtintas BK Specialiosios dalies 1 skirsnyje „Valstybiniai nusikaltimai“, 77 straipsnyje. Buvo teigiama kad šiuo nusikaltimu kėsinama į Lietuvos Respublikos ūkinės galios pagrindus. Kontrabanda buvo suprantama, kaip „neteisėtas prekių ar kitokių vertybių gabenimas per TSRS valstybinę sieną, jei tai daroma slepiant daiktus specialiose saugyklose, arba apgaulingai panaudojant muitų ir kitokius dokumentus, arba stambiu mastu, arba jeigu tai daro grupė asmenų, susiorganizavusių verstis kontrabanda, ar pareigūnas, pasinaudodamas tarnybine padėtimi, taip pat sprogstamųjų, narkotinių, smarkiai veikiančių ir nuodingųjų medžiagų, ginklų, karinės aprangos kontrabanda“¹⁴.

Po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo, 1990 m. spalio 4 d. Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“

¹³ Кравцов, Р. В. *Эволюция советского законодательства об ответственности за контрабанду*. [Žiūrėta 2009 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/article/article.asp?articleID=184616>

¹⁴ LTSR Baudžiamasis kodeksas. Vilnius, 1978, 68 p.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LR BK) 77 straipsnyje padarytas pakeitimas – požymis „TSRS valstybinę sieną“ pakeistas į „Lietuvos Respublikos valstybės sieną“. Taip pat šiuo pakeitimu kontrabandą įtvirtinančio straipsnio dispozicijos sąvoka „karinės aprangos“ pakeista į „šaudmenų“. Tai reiškė, kad karinė apranga nebelaikoma kontrabandos dalyku, o šaudmenys, atvirksčiai, priskirti šio nusikaltimo dalykui¹⁵.

1993 m. sausio 28 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-57 buvo padaryti keli esminiai LR BK 77 straipsnio pakeitimai ir papildymai. Numatyta pagrindinė ir kvalifikuota kontrabandos sudėtis¹⁶.

Pagal BK 77 str. 1 dalį kontrabanda – tai prekių, pinigų, meno, kitokių vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant muitinei, jei jie buvo slepiami vietose, apsunkinančiose aptikimą, arba jeigu naudojami suklastoti dokumentai, arba jeigu pateikiami vieni dokumentai, o gabenamos kitų pavadinimų prekės ar daiktai, taip pat šaunamųjų ginklų, šaudmenų, radioaktyviųjų, nuodingųjų ir stipriai veikiančių medžiagų ar narkotinių priemonių gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinei ir neturint leidimo juos pervežti.

Pakeistas kontrabandos padarymo būdų sąrašas - nebelenk kontrabandos, padarytos pareigūno, pasinaudojant tarnybine padėtimi, bet numatytas naujas kontrabandos padarymo būdas - jeigu pateikiami vieni dokumentai, o gabenami kitų pavadinimų prekės ar daiktai. Požymis „apgaulingai panaudojant muitį ir kitus dokumentus“ pakeistas į „naudojant suklastotus dokumentus“, o požymis „slepiant daiktus specialiose saugyklose“ pakeistas į „slepiant vietose, apsunkinančiose aptikimą“. Reikėtų pažymėti, kad vietos, apsunkinančios daiktų aptikimą, suprantamos daug plačiau nei specialios saugyklos. Pavyzdžiui, daiktų gabenimas vietose, kuriose tokie daiktai paprastai netransportuojami laikomas gabenimu vietose, apsunkinančiose daiktų aptikimą.

Pagrindinėje kontrabandos sudėtyje nebelenk stambaus masto požymio. Taip pat kaip specialus kontrabandos dalykas išskiriamos radioaktyviosios medžiagos, o sprogstamosios medžiagos nebelaikomos kontrabandos dalyku. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad specialaus dalyko (šaunamųjų ginklų, šaudmenų, radioaktyviųjų, nuodingųjų ir stipriai veikiančių medžiagų ar narkotinių priemonių) gabenimas per valstybės sieną buvo pripažįstamas neteisėtu, jis buvo gabenamas nepateikiant jo muitinei ir neturint leidimo jo pervežti. Kadangi tarp šių požymių yra jungtukas „ir“ daroma išvada, kad norint patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn už

---

¹⁵ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1990, Nr. 31-740.

¹⁶ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1993, Nr. 5-90.

specialiojo dalyko kontrabandą, jo veikoje reikėjo nustatyti abu šiuos požymius. Nenustačius bent vieno iš jų, asmuo negalėjo būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą.

BK 77 straipsnio 2 dalyje buvo įtvirtinta kvalifikuota kontrabandos sudėtis. Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai – itin stambus mastas ir kontrabanda, padaryta grupės asmenų.

1993 m. birželio mėn. 10 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-1551 modifikuota BK 77 straipsnio 1 dalies dispozicija¹⁷. Buvo detalizuota kontrabandos dalyko gabenimo per valstybės sieną vieta - vietoj požymio „nepateikiant muitinei“ įrašyta „ne per muitines ar muitinių postus arba tokių daiktų gabenimas per muitines“. Taigi neteisėtu daiktų gabenimu per valstybės sieną buvo pripažįstamas kiek jų gabenimas ne per muitines, tiek jų neteisėtas gabenimas per muitines.

1994 m. lapkričio 10 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-654 BK 77 straipsnis buvo pripažintas netekusiu galios, o baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą numatyta BK 312 straipsnyje¹⁸. Taip kontrabanda buvo priskirta prie nusikaltimų ūkininkavimo tvarkai.

1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-551 buvo numatytas dar vienas kontrabandos padarymo būdas - neteisėtas prekių neišvežimas iš Lietuvos Respublikos pagal tranzitinius dokumentus¹⁹.

Šiuo įstatymu taip pat buvo pakeista kvalifikuota kontrabandos sudėtis. 312 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti kontrabandą kvalifikuojantys požymiai – šaunamųjų ginklų, šaudmenų, radioaktyviųjų, nuodingų ir stipriai veikiančių medžiagų ar narkotinių priemonių kontrabanda, taip pat kontrabanda, padaryta itin stambiu mastu ir grupės asmenų. Svarbu pažymėti, kad, turint omenyje specialiojo dalyko neteisėto gabenimo per valstybės sieną pavojingumą (neteisėtai gabenant šiuos daiktus per valstybės sieną žala padaroma ne tik valstybės ūkininkavimo tvarkai bet ir visuomenės saugumui), įtraukti šiuos požymius į kvalifikuotos kontrabandos sudėtį buvo racionalus įstatymų leidėjo sprendimas. Nuo šio pakeitimo specialusis kontrabandos dalykas tapo kontrabandą kvalifikuojančiu požymiu.

1995 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-1014 buvo numatytas dar vienas kontrabandos padarymo būdas - kitaip išvengiant muitinės kontrolės²⁰. Manau, šis

¹⁷ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1993, Nr. 26-597.

¹⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo Nr. I-551, priimto 1994 m. liepos 19 d., įsigaliojimo tvarkos“// Valstybės žinios. 1994, Nr. 92-1800.

¹⁹ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1994, Nr. 60-1182.

²⁰ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1995, Nr. 59-1477.

pakeitimas buvo protingas, nes įgalino traukti asmenis baudžiamojon atsakomybèn už privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimą per valstybės sieną bet koku neteisėtu būdu.

Keli BK 312 straipsnio pakeitimai ir papildymai buvo padaryti 1998 metų vasario 3 d. įstatymu Nr. VIII-617²¹.

BK 312 straipsnyje buvo įtvirtinta, kad kontrabanda – tai prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną per muitines, nepateikiant jų muitinei arba kitaip išvengiant muitinės kontrolės, arba naudojant suklastotą muitinės deklaraciją ar kitus dokumentus, arba gabenant kitų pavadinimų prekes ar daiktus, nei nurodyta muitinės deklaracijoje ar kituose dokumentuose.

Įstatymų leidėjas atsisakė prekių, kurios pagal tranzitinius dokumentus turėjo būti išvežamos iš Lietuvos, neišvežimo iš Lietuvos Respublikos kaip vieno iš kontrabandos padarymo būdų. Šios veikos baudžiamumas neišnyko – šis nusikaltimas buvo įtvirtintas BK 312¹ straipsnyje.

Keli pakeitimai buvo padaryti ir kvalifikuotos kontrabandos sudėtyje. Buvo papildytas specialiojo dalyko sąrašas. Specialiuoju kontrabandos dalyku tapo sprogmenys, sprogstamosios medžiagos, kitokios strateginės prekės, psichotropinės medžiagos ir narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursoriai. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad specialiojo dalyko gabenimas per valstybės sieną buvo pripažįstamas neteisėtu, jei jis gabenamas vienu iš šių būdų: nepateikiant jo muitinės kontrolei, arba kitaip jos išvengiant, arba neturint leidimo jo pervežti. Taigi asmuo, nors ir turėdamas leidimą minėtus daiktus pervežti per valstybės sieną, tačiau juos gabenantis nepateikiant muitinės kontrolei arba kitaip jos išvengiant, turėjo atsakyti pagal BK 312 straipsnio 2 dalį.

Kvalifikuota kontrabandos sudėtis buvo papildyta dar vienu požymiu – kontrabandos dalyko gabenimu ne per muitines. Įstatymų leidėjo nuomone, kontrabandos pavojingumą padidina privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimas per valstybės sieną ne per muitines. Tačiau, mano nuomone, kontrabandos dalyko gabenimas apeinant muitines nepadidina šio nusikaltimo pavojingumo, greičiau pasunkina neteisėtai pergabento per valstybės sieną dalyko aptikimą.

BK 312 straipsnis buvo papildytas trečiąja dalimi, įtvirtinančią itin kvalifikuotą kontrabandos sudėtį. Tokie požymiai kaip stambus mastas ir grupiškumas buvo perkelti iš antrosios straipsnio dalies į trečiąją ir tapo kontrabandos itin kvalifikuojančiais požymiais. Buvo numatyti dar du papildomi itin kvalifikuojantys požymiai – pakartotinumai ir didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų kontrabanda.

Baudžiamasis kodeksas buvo papildytas 321² straipsniu „Sąvokų išaiškinimas“, kuriame buvo įtvirtinta, kad prekių, išvardintų 312 straipsnio 1 dalyje, vertė nusikaltimo padarymo metu turi viršyti 100 minimalių gyvenimo lygių (toliau - MGL) dydžio sumą.

---

²¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231(2), 231(3), 232(1), 232(2), 232(4), 232(5), 232(6), 234, 234(1), 234(2), 234(3), 234(4), 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132(1), 214(1), 312(1), 321(2) straipsniais įstatymas// Valstybės žinios. 1998, Nr. 17-397

Tai buvo racionalus BK papildymas, kadangi prieš papildant BK šiuo straipsniu baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą atsirasdavo neatsižvelgiant į gabenamųjų daiktų vertę. Kitaip tariant, gabenamųjų daiktų vertė nebuvo kontrabandos sudėties požymiu ir neturėjo įtakos veikos kvalifikavimui. Tereikėjo, kad privalomi pateikti muitinei daiktai per valstybės sieną būtų gabenami 312 straipsnio dispozicijoje aprašytu būdu.

321² straipsnyje taip buvo pateiktas sąvokos „stambus mastas“ išaiškinimas. Kontrabanda buvo laikoma padaryta stambiu mastu, kai neteisėtai per valstybės sieną gabenamųjų daiktų vertė viršijo 500 MGL dydžio sumą. Didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų kontrabanda buvo tada, kai neteisėtai buvo gabenama daugiau kaip 2 vienetai šaunamųjų ginklų, daugiau kaip penkiasdešimt vienetų šaudmenų, daugiau kaip 0,1 kg sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų.

Keli BK 312 straipsnio pakeitimai buvo padaryti 2002 m. gruodžio 10 d. įstatymu Nr. IX-1258²².

Kontrabanda buvo apibrėžiama kaip prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ne per muitines arba per muitines, nepateikiant jų muitinei arba kitaip išvengiant muitinės kontrolės, arba naudojant suklastotą muitinės deklaraciją ar kitus dokumentus, arba gabenant kitų pavadinimų prekes ar daiktus, nei nurodyta muitinės deklaracijoje ar kituose dokumentuose.

Antroje šios straipsnio dalyje įtvirtinta kvalifikuota kontrabandos sudėtis. Tai yra kontrabanda, padaryta grupės iš anksto susitarusių asmenų, taip pat šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų ar kitų strateginių prekių, nuodingųjų ir stipriai veikiančių, psichotropinių ar narkotinių medžiagų, prekursorių gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, nepateikiant jų muitinei arba kitaip išvengiant muitinės kontrolės, arba neturint leidimo juos pervežti.

Itin kvalifikuojantys kontrabandos požymiai – stambus mastas ir didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, ar sprogstamųjų medžiagų kontrabanda.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad privalomų pateikti muitinei daiktų neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną galėjo būti pripažintas kontrabanda, tik tuo atveju, jei šių daiktų vertė neteisėto gabenimo per valstybės sieną momentu buvo ne mažesnė nei 250 MGL dydžio suma. Šis pakeitimas lėmė dalies nusikalstamų veikų, anksčiau laikytomis kontrabanda, dekriminalizavimą, tačiau nepašalino šios pavojingos veikos baudžiamumo – už daiktų, kurių vertė buvo mažesnė nei 250 MGL dydžio suma, atsirasdavo administracinė atsakomybė.

---

²² Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 11⁽¹⁾, 45, 53⁽¹⁾, 232⁽¹⁾, 232⁽²⁾, 232⁽⁵⁾, 232⁽⁸⁾, 312, 321⁽²⁾ straipsnių pakeitimo, 232⁽³⁾ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 340⁽¹⁾ straipsniu“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 123-5544.

Šiuo įstatymu buvo įtvirtinta juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą.

Naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, įsigaliojusiam 2003 m. gegužės 1 dieną, kontrabandos nusikaltimas įtvirtintas BK XXXI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“, 199 straipsnyje²³. 199 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pagrindinė, o 2 dalyje – kvalifikuota kontrabandos sudėtis. Itin kvalifikuotos kontrabandos sudėties naujasis BK nenumato.

Kontrabanda- tai privalomų pateikti muitinei daiktų, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengiant.

Straipsnio dispozicijoje nėra išvardijami tokie kontrabandos sudėties požymiai, kaip daiktų gabenimas naudojant suklastotą muitinės deklaraciją ar kitus dokumentus, kitų pavadinimų prekių ar daiktų nei nurodyta muitinės deklaracijoje ar kituose dokumentuose gabenimas.

Antroji straipsnio dalis įtvirtina kvalifikuotą kontrabandos sudėtį – šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų ar kitų strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengiant ar neturint leidimo. Baudžiamoji atsakomybė už minėtų daiktų kontrabandą atsiranda neatsižvelgiant į jų vertę ir kiekį.

Tokie požymiai kaip stambus mastas, kontrabanda, padaryta iš anksto susitarusių asmenų arba didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų kontrabanda nebelaikomi kontrabandą kvalifikuojančiais požymiais.

2007 m. birželio 28 d. paskutiniu straipsniu, įtvirtinančiu kontrabandos nusikaltimą, pakeitimu buvo papildytas kontrabandos dalyko sąrašas²⁴. Kontrabandos dalyku tapo kilnojamosios kultūros vertybės ir antikvariniai daiktai, kurių vertė neturi reikšmės kvalifikavimui. Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų sąvokas apibrėžia Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas²⁵. Šių daiktų gabenimas per valstybės sieną pripažįstamas neteisėtu, kai jie per LR valstybės sieną gabenami neturint leidimo.

Apibendrinant reikėtų pasakyti, kad ypač po Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atkūrimo kontrabandą įtvirtinančio straipsnio dispozicija buvo keičiama labai dažnai. Nuo 1990 iki

---

²³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

²⁴ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198⁽¹⁾, 198⁽²⁾, 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256⁽¹⁾, 257⁽¹⁾ straipsniais“// Valstybės žinios. 2007, 81-3309

²⁵ Valstybės žinios. 1996, Nr. 14-352

2007 metų buvo priimta 10 Baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymų, kuriais buvo keičiama, pildoma kontrabandos sudėtis. Toks didelis pakeitimų ir papildymų kiekis byloja apie tai, kad valstybėje aktyviai formavosi kovos su kontrabandos politika, kurios efektyvumas priklauso nuo kokybiškai suformuluotos kontrabandos sudėties.

2. Kontrabandos sudėtis

Vertinant asmens poelgį kaip nusikalstamą ar nenusikalstamą, baudžiamojoje teisėje naudojamas nusikalstamos veikos sudėties modelis. Remiantis šiuo modeliu, norint padaryti išvadą apie nusikalstamą ar nenusikalstamą veikos pobūdį, būtina nustatyti nusikalstamos veikos sudėtį, t.y. faktą kad asmens poelgiui yra būdingi baudžiamajame įstatyme numatytos ir draudžiamos veikos požymiai. Taigi nusikalstamos veikos sudėtis – tai teisinė asmens poelgio priešingumo teisei išraiška. Niekas negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn ir nubaustas, jeigu jo veikoje nėra nusikalstamos veikos sudėties. Nusikalstamos veikos sudėties reikšmė yra labai didelė – nustatyta nusikalstamos veikos sudėtis leidžia pavadinti veiką nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu, o asmenį, padariusį veiką, vadinti nusikaltėliu.

Imantis nusikalstamų veikų įrodinėjimo proceso, nusikalstamos veikos sudėtį reikia pažinti, būtina žinoti, iš ko ji susideda, ką apibūdina terminas „nusikalstamos veikos sudėtis“, koks jos turinys²⁶.

Nepakanka bendrais bruožais suvokti, kad kontrabanda – tai neteisėtas daiktų gabenimas per valstybės sieną. Reikia konkrečiai žinoti, kokie daiktai gali būti neteisėtai gabunami per valstybės sieną, kokiais būdais tai gali būti daroma, koks asmuo gali padaryti šį nusikalstamą.

Nusikalstamos veikos sudėtis - baudžiamajame įstatyme numatytų objektyvių ir subjektyvių požymių visuma, lemianti veikos pripažinimą nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu pagal konkretų BK specialiosios dalies straipsnį.

Nusikalstamos veikos sudėties modelis skirstomas į sudedamąsias dalis – elementus. Tradiciškai išskiriami keturi nusikalstamos veikos sudėties elementai : objektas, objektyvioji pusė, subjektas ir subjektyvioji pusė. Magistro darbe išskirsiu ir nagrinėsiu penkis kontrabandos sudėties elementus – objektą, dalyką, objektyviają pusę, subjektą, subjektyviają pusę. Darbe kontrabandos dalykui skirsiu nemažai dėmesio, dėl to, kad tai yra labai svarbus kontrabandos sudėties elementas, be kurio išsamaus išnagrinėjimo, mano manymu, neįmanoma ir visapusiška ir pilna kontrabandos sudėties analizė.

---

²⁶ Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius : Justitia, 2006, 178 p.

2.1. Objektas

Svarbiausias veiksnys, nulemiantis žmogaus poelgio pavojingumą ir baudžiamąjį teisinį jo įvertinimą, yra vertybės arba gėriai, kuriems šis poelgis daro žalą ar kelia pavojų. Nustačius, į kokią vertybę pasikėsino kaltininkas, ir palyginus ją su BK saugomų vertybių sąrašu, galima daryti svarbią išvadą – ar pažeista baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė ir ar yra pagrindas asmenį traukti baudžiamajon atsakomybėn už nusikalstamą veiką²⁷.

Nusikalstamų veikų objektas - baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės, gėriai. Kai kurie teisininkai nusikalstamos veikos objektu laiko visuomeninius santykius, susiformavusius tos ar kitos socialinės formacijos sąlygomis²⁸. Reikėtų pridurti, kad nusikalstamos veikos objektas yra ne bet kokie visuomeniniai santykiai, o tik teisiniai visuomeniniai santykiai, kadangi ne visi visuomeniniai santykiai yra saugomi baudžiamojo įstatymo.

Visomis nusikalstamomis veikomis pažeidžiami tam tikri baudžiamojo įstatymo saugomi gėriai, todėl nėra nusikalstamų veikų be objekto.

Baudžiamosios teisės teorijoje išskiriamos šios nusikalstamų veikų objektų rūšys: bendrasis, rūšinis ir tiesioginis objektas.

Bendrasis nusikalstamos veikos objektas - tai visuma teisinių gėrių, saugomų baudžiamuoju įstatymu. Bendrasis objektas yra būdingas visoms nusikalstamoms veikoms, tarp jų ir kontrabandai.

Rūšinis objektas – tai bendrojo objekto konkretizavimas. Baudžiamosios teisės moksle visuotinai pripažįstama, kad baudžiamųjų kodeksų specialiųjų dalių skyrių pavadinimai paprastai išreiškia, apibūdina šiuose skyriuose numatytų nusikalstamų veikų rūšinį kėsinimosi objektą. Būtent iš specialiųjų dalių skyrių pavadinimų galima spręsti, kokie teisiniai gėriai pažeidžiami šiuose skyriuose reglamentuotomis nusikalstamomis veikomis.

Kontrabandos nusikaltimas yra įtvirtintas BK XXXI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“. Daroma išvada, kad rūšiniu kontrabandos objektu yra ekonomika ir verslo tvarka. Tačiau BK Specialiosios dalies XXXI skyriaus pavadinimą, vertinant rūšinio objekto aspektu, galima suprasti nevienareikšmiškai.

Anot A. Abramavičiaus, šio skyriaus pavadinimas leidžia daryti išvadą, kad BK Specialiosios dalies XXXI skyriuje įtvirtintomis nusikalstamomis veikomis yra kėsinamasi ir į ekonomiką, ir į verslo tvarką. Šiuo atveju sąvokų „ekonomika“ ir „verslo tvarka“ – tai visumos ir dalies santykis. Ekonomika – kurios nors visuomenės santvarkos gamybos būdo pagrindas. Viena iš

²⁷ Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius : Justitia, 2006, 210-211 p.

²⁸ Klimka, A; Apanavičius, M; ir Žvirblis, J. *Tarybinė baudžiamoji teisė. Bendroji dalis : vadovėlis*. Vilnius, 1972. 104 p.

šio gamybos būdo pagrindo sudedamųjų dalių yra verslas. Todėl nusikalstamomis veikomis kėsiantis į verslo tvarką kartu pačiu bendriausiu požiūriu kėsinama ir į ekonomiką. Taigi apibūdinant šią nusikalstamų veikų grupę vargu ar papildomai reikėtų nurodyti ekonomiką kaip rūšinį jų kėsimosi objektą.

Iš BK Specialiosios dalies XXXI skyriaus pavadinimo gali išplaukti ir kita išvada – viena šiame skyriuje numatyta nusikalstamų veikų dalimi yra kėsinama į verslo tvarką, o kita – į ekonomiką. Tačiau, vargu ar tai būtų teisinga, kadangi verslas yra ekonomiką apibūdinantis elementas. Be to, nusikalstamų veikų verslo tvarkai rūšiniu objektu įvardinus ekonomiką, gali kilti šios nusikalstamų veikų grupės atskyrimo nuo kitų panašių nusikalstamų veikų klausimas. Ekonomika bendriausiu požiūriu yra pažeidžiama ir kitomis nusikalstamomis veikomis (nusikalstamos veikos nuosavybei, intelektinei ir pramonei nuosavybei, finansų sistemai)²⁹.

Sutinku su A. Abramavičiumi, ir manau, kad BK Specialiosios dalies XXXI skyriaus pavadinimas yra netikslus ir klaidinantis. Todėl, mano manymu, ateityje būtų geriausia šio skyriaus pavadinimą pakeisti į „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai verslo tvarkai“.

Reikėtų paminėti, kad kuriant naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą, skyrėsi nuomonės, kokį teisinį gėrį pažeidžiančia nusikalstama veika laikyti kontrabandą. Viena naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projektų kontrabandą buvo siūloma laikyti nusikalstama veika ekonomikai ir verslo tvarkai, kitame – nusikalstama veika finansams³⁰. Atrodytų, kad tai yra teorinis ginčas, kadangi kontrabandos nusikaltimais gali būti pažeidžiami tiek sąžiningo ūkininkavimo principų besilaikančių verslininkų ir įmonių interesai, tiek ir valstybės finansiniai interesai, tačiau toks skirtumas yra svarbus.

Pripažinti, kad pagrindinis objektas yra finansų sistema, reikštų, jog įstatymų leidėjas suteikia prioritetą valstybei, kaip subjektui, kuris pirmiausiai patiria žalos dėl šio nusikaltimo. Kita vertus, kontrabandinių prekių realizavimas gali pažeisti kitų ūkio subjektų, privačių asmenų interesus ir sudaryti nelygias sąlygas konkuruoti. Žiūrint iš šios pozicijos, kontrabandos objektu yra verslo tvarka. Galiausiai įstatymų leidėjas prioritetą suteikė ekonomikos ir verslo tvarkos apsaugai, o valstybės finansų sistemą numatė kaip papildomą kontrabandos objektą.

Pagrindinis nusikalstamos veikos objektas nulemia nusikalstamos veikos socialinį kryptingumą, jos sudėties struktūrą bei šios sudėties vietą BK Specialiosios dalies sistemoje³¹. Pagrindinis tiesioginis kontrabandos objektas yra įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyta daiktų gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną tvarka.

²⁹ Abramavičius, A. *Kai kurie baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus ūkininkavimo (verslo) tvarkai klausimai pagal naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą.*// Teisė. 2003, Nr. 48. 9-10 p.

³⁰ Malinauskaitė, J. *Teisinės kovos su kontrabanda politika, raida ir perspektyvos*// Jurisprudencija. 2005, t 67(59), 31p.

³¹ Abramavičius, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis.* Vilnius: Eugrimas, 2-asis papildytas leidimas, 1998, 166 p.

Kontrabandos pagrindinis objektas gali būti suprantamas ir daug plačiau. Pavyzdžiui, rusų teisininko J. Sučkovo nuomone, kontrabandos objektas – tai visuomeniniai santykiai, susiklostantys tarp valstybės institucijų ir įmonių, įstaigų, organizacijų bei fizinių asmenų, per valstybės sieną gabenant daiktus, įgyvendinant ekonominius santykius su užsienio valstybių juridiniais ir fiziniai asmenimis³².

Kontrabandos papildomas objektas yra valstybės finansų sistema, kadangi, neteisėtai per valstybės sieną gabenant privalomus pateikti muitinei daiktus, siekiama išvengti muto mokesčių. Kadangi pagrindinis ir papildomas objektai yra privalomi konkrečios nusikalstamos veikos sudėties elementai, kontrabanda visais atvejais kėsinama į daiktų gabenimo per valstybės sieną tvarką ir valstybės finansų sistemą.

Be pagrindinio ir papildomo nusikalstamos veikos objekto baudžiamosios teisės teorija išskiria fakultatyvius objektus. Tai teisiniai gėriai, kurie nėra būtini atitinkamos nusikalstamos veikos sudėties požymiai, bet gali būti pažeidžiami konkrečia nusikalstama veika. Kontrabandos nusikaltimui būdingas fakultatyvus objektas. Antai neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenant šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias, stipriai veikiančias, narkotines, psichotropines medžiagas arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakus, keliama grėsmė valstybės ir visuomenės saugumui, žmonių sveikatai ir gyvybei. Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų kontrabanda saistoma su nepataisoma žala tautos kultūrai³³.

Taigi reziumuojant galima pasakyti, kad kontrabanda – tai labai pavojinga nusikalstama veika, kuria kėsinama ne tik į daiktų gabenimo per valstybės sieną tvarką ir valstybės finansų sistemą, bet ir keliama grėsmė valstybės ir visuomenės saugumui, tautos kultūriniais interesams, atskirų individų sveikatai ar net gyvybei.

2.2. Dalykas

Baudžiamosios teisės teorijoje egzistuoja du nusikalstamos veikos dalyko apibrėžimai.

Vieni autoriai nusikalstamos veikos dalyką apibrėžia siauriau ir juo laiko materialaus pasaulio daiktus, kuriuos veikiant padaroma žala teisiniams gėriams ar keliama tokios žalos grėsmė³⁴. Šių autorių nuomone, dalykas nėra būtinas kiekvienos nusikalstamos veikos požymis,

---

³² Сучков, Ю.И. *Таможенные преступления*. Калининград, 2000. С 15.

³³ 1997 m. balandžio 8 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Administracinių teisų pažeidimų kodekso 26 straipsnio 1 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

³⁴ Abramavičius, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2-asis papildytas leidimas, 1998, 166 p.

kadangi kėsinantys į baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes ne visada paveikiami materialūs daiktai.

Teisinėje literatūroje galima aptikti ir kitų nuomonių dėl nusikalstamos veikos dalyko sampratos. Kai kurie autoriai be materialaus pasaulio daiktų nusikalstamos veikos dalykui priskiria subjektyvias asmenų teises, jų veiklą bei kitus nematerialaus pobūdžio dalykus³⁵. Šie autoriai nusikalstamos veikos dalyką aiškina plačiausiai - per teisinių santykių struktūrinius elementus. Jų nuomone, nusikalstama veika galima kėsintis į bet kurį teisinių santykių struktūrinį elementą (teisinių santykių objektą, subjektą, turinį). Kiekviena nusikalstama veika turi dalyką, kadangi neegzistuoja nusikalstamos veikos, kuri nesukeltų pasekmių. V. Piesliako nuomone, nusikalstamos veikos dalykas gali būti ne tik daiktai, bet ir turtinė teisė ar turtinė pareiga arba turtinio pobūdžio veiksmai, netgi žmogus.

Aš pritariu autoriams³⁶, teigiantiems, kad nusikalstamos veikos dalyku gali būti tik materialūs daiktai, kuriuos tiesiogiai veikiant padaroma žala baudžiamosios teisės saugomoms vertybėms. Nusikalstamos veikos dalykas yra nusikalstamos veikos sudėties požymis tik tais atvejais, jeigu jis yra aprašytas straipsnio, įtvirtinančio nusikalstamą veika, dispozicijoje.

Nusikalstamos veikos dalykas yra būtinasis kontrabandos sudėties požymis, kadangi yra aprašytas BK 199 straipsnio dispozicijoje.

Kontrabandos nusikaltimui yra būdingas paprastasis dalykas, aprašytas BK 199 straipsnio 1 dalyje, ir specialusis dalykas, įtvirtintas 199 straipsnio 2 dalyje. Pagrindinės kontrabandos sudėties dalyką analizuosiu šioje magistro darbo dalyje, tuo tarpu specialųjį kontrabandos dalyką aptarsiu šio darbo 3 dalyje „Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai“.

Paprastasis kontrabandos dalykas – tai privalomi pateikti muitinei daiktai, kurių vertė viršija 250 MGL³⁷ dydžio sumą ir kilnojamosios kultūros vertybės bei antikvariniai daiktai, kurių vertė veikos kvalifikavimui reikšmės neturi.

Remiantis civiliniu kodeksu, daiktai – tai iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialūs pasaulio dalykai³⁸. Tai reiškia, kad kontrabandos dalyku gali būti kiek žmogaus darbo procese sukurti daiktai (automobiliai, juvelyriniai dirbiniai, namų apyvokos daiktai), tiek ir iš gamtos pasisavinti dalykai (gyvūnai, neperdirbta mediena).

Tačiau anot rusų mokslininko J. Sučkovo, daiktai, esantys natūralioje gamtoje, negali būti kontrabandos dalyku. Šio teisininko nuomone, kontrabandos dalyku yra tik žmogaus darbo

³⁵ Klimka, A; Apanavičius, M; ir Žvirblis, J. *Tarybinė baudžiamoji teisė. Bendroji dalis* : vadovėlis. Vilnius, 1972. 113-117p.

³⁶ Abramavičius, A; Pavilionis, V; Бойко, А.И; Родина, Л.Ю; Волженкин, Б.В.

³⁷ Minimalus gyvenimo lygis – šeimos mėnesinių pajamų suma, tenkanti vienam žmogui per mėnesį ir garantuojanti visiems minimalų socialiai priimtą poreikių patenkinimo lygį. Šiuo mintu minimalaus gyvenimo lygis lygus 130 lt.

³⁸ Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262, 4.1 straipsnis.

procesu sukurti materialūs daiktai, tenkinantys fizinius, kultūrinius, moralinius ir kitus žmogaus, bendruomenės ir valstybės poreikius³⁹.

Privalomi pateikti muitinei daiktai yra visi materialūs objektai, pagal galiojančius teisės aktus privalomi pateikti muitiniam tikrinimui, t.y. deklaruoti. Tai gali būti bet kokios Lietuvos ir kitų šalių prekės, juvelyriniai dirbiniai, mokslo, meno, istorinės ir kultūros vertybės, archeologiniai radiniai, Lietuvos Respublikos grynai pinigai ir užsienio valiuta, vertybiniai popieriai ir kiti materialūs objektai, turintys piniginę išraišką⁴⁰.

Pirmiausiai reikėtų pateikti prekės, kaip kontrabandos dalyko, apibrėžimą.

Remiantis Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, prekė - tai bet koks kilnojamasis turtas, galintis būti užsienio prekybos objektu. Mano manymu, negalima kategoriškai teigti, kad kontrabandos dalyku prekės prasme gali būti tik kilnojamasis turtas, kuris gali būti užsienio prekybos objektu. Manau, nebūtų klaidinga teigti, kad kontrabandos dalyku gali būti ir kai kurie nekilnojamiesiems daiktams prilyginami objektai.

Remiantis Lietuvos civiline teise, nekilnojamiesiems daiktams prilyginami laivai ir orlaiviai, kuriems nustatyta privaloma teisinė registracija. Tačiau laivai ir orlaiviai gali būti prekybos dalykais ir juos įmanoma gabenti per valstybės sieną. Manau, kad, jeigu minėtų daiktų gabenimas per valstybės sieną pripažįstamas neteisėtu (pavyzdžiui, panaudojami suklastoti dokumentai), tai laivai ir orlaiviai turi būti pripažįstami kontrabandos dalyku, nepaisant to, kad civilinė teisė juos prilygina nekilnojamiesiems daiktams. Šios pozicijos laikosi ir kai kurie rusų teisininkai⁴¹.

Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas praplečia „prekės“ sąvoką. Šio įstatymo 3 straipsnio 6 dalyje nurodoma, kad prekės – tai daiktai, įskaitant elektros energiją, galintys būti užsienio prekybos objektais⁴².

Mano nuomone, kontrabandos dalyku gali būti ne tik elektros energija, bet ir dujos, nafta, kuriuos galima neteisėtai gabenti per valstybės sieną.

Tokią išvadą darau, remdamasi LAT senato nutarimu Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“, kuriame išaiškinta, kad kontrabandos dalykų per valstybės sieną gabenimas – tai „...taip pat jų transportavimas naudojant vamzdynus, elektros linijas“⁴³. Elektros energija gali

---

³⁹ Сучков, Ю.И. *Таможенные преступления*. Калининград, 2000. С 16

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“//Teismų praktika Nr. 20. Vilnius, 2003.

⁴¹ Бойко, А.И; Родина, Л.Ю. *Контрабанда (история, социально -экономическое содержание и ответственность)*: Научная монография. Ростов-н/Д, 2001. С 142.

⁴² Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2517.

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“//Teismų praktika Nr. 20. Vilnius, 2003.

būti transportuojama per valstybės sieną naudojant elektros linijas, o nafta, dujos – naudojant vamzdinius. Tokios pozicijos laikosi ir rusų teisininkas B. Volženkin⁴⁴.

Kontrabandos dalyku dažnai yra pinigai⁴⁵. Kontrabandos dalyku gali būti Lietuvos Respublikos pinigai, užsienio valiuta, taip pat valiuta, naudojama keliose valstybėse, kaip, pavyzdžiui, eurai, Jungtinių Amerikos Valstijų doleriai. Nesantys apyvartoje pinigai gali būti kontrabandos dalyku tik tada, kai jie turi meninę, istorinę vertę⁴⁶.

2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento Nr. 1889/2005 „Dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją, arba išvežamų iš jos kontrolės“ 3 straipsnio 1 dalis nustato, kad bet kuris fizinis asmuo, atvykstantis į Bendriją ar išvykstantis iš jos ir gabenantis grynuosius pinigus, kurių vertė ne mažesnė kaip 10 000 eurų, deklaruoja tą pinigų sumą pagal šį Reglamentą valstybės narės, per kurią jis atvyksta į Bendriją ar išvyksta iš jos, kompetentingai institucijai⁴⁷. Taigi jeigu asmuo į Lietuvos Respubliką iš trečiosios valstybės arba į trečiąją valstybę iš Lietuvos Respublikos gabena mažesnę nei 10 000 eurų pinigų suma, pareigos deklaruoti pinigus jam neatsiranda, tačiau jeigu ši suma yra didesnė nei 10 000 eurų, tai asmeniui, neatlikusiam pinigų deklaravimo, atsiranda baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą⁴⁸.

Kaip minėjau, kontrabandos dalyku yra ir kilnojamosios kultūros vertybės ir antikvariniai daiktai. Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 2 straipsnyje „Pagrindinės sąvokos“⁴⁹.

Kilnojamosios kultūros vertybės – pagal paskirtį ir prigimtį kilnojamieji visuomenės ir žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti daiktai, turintys didelę kultūrinę vertę, tai yra reikšmingi etniniu, archeologiniu, istoriniu, meniniu, moksliniu, techniniu, religiniu ir kitokiais požiūriais, taip pat tuo, kad apibūdina tipiškus bei specifinius nacionalinio gyvenimo reiškinius, ir įtraukti į valstybinę kilnojamųjų kultūros vertybių apskaitą. Kilnojamųjų kultūros vertybių sąvoka yra labai plati ir iš esmės apima mokslo, meno, istorines ir kultūros vertybės, archeologinius radinius.

---

⁴⁴ Волженкин, Б.В. *Преступления в сфере экономической деятельности*. Юридический Центр Пресс, 2002. С 392.

⁴⁵ Pinigai – tai Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės išdo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, esantys teisėta atsiskaitymo priemonė - Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262, 1.100 straipsnis.

⁴⁶ Misiūnas, J. *Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabanda*// Teisės problemos. 1997, Nr. 2-18. 54 p

⁴⁷ Oficialusis leidinys L, 2005-11-25, Nr. 309-9.

⁴⁸ Asmeniui, neteisėtai gabenančiam ne mažesnę nei 10 000 eurų dydžio pinigų sumą, visada atsiranda baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą, kadangi ši suma viršija 250 MGL dydžio sumą. (10 000 eurų tai ne mažiau nei 34 500 litų, o 250 MGL tai 32 500 litų)

⁴⁹ Valstybės žinios. 1996, Nr. 14-352

Antikvariniai daiktai – visi prieš 50 metų ir anksčiau sukurti kilnojамиеji visuomenės ir žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti daiktai ar jų dalys, nesvarbu, kokia jų išliekamoji kultūrinė vertė.

Kilnojamosiomis kultūros vertybėmis ir antikvariniais daiktais gali būti archeologiniai radiniai, daiktai, susiję su svarbiausiais istoriniais įvykiais, visuomenės, kultūros, karo, sporto istorija, įžymių žmonių gyvenimu, šaunamieji ir nešaunamieji ginklai, meno vertybės, vaizduojamosios ir taikomosios dailės kūriniai, muzikos instrumentai, inkunabulai ir rankraščiai, žemėlapiai bei muzikos natos, knygos ir kiti leidiniai, prieš 50 metų ir anksčiau sukurti dokumentai, fotografijos ir kino juostos, jų negatyvai. Kilnojamosiomis kultūros vertybėmis gali būti ir kilnojамųjų kultūros vertybių atskiros dalys.

Kontrabandos dalyku taip pat gali būti valiutinės vertybės – brangieji metalai lydinių pavidalu, juvelyriniai ar kiti buitiniai dirbiniai iš brangiųjų metalų, brangakmenių bei kitokių dirbinių lūženių⁵⁰. Taip pat kiti asmeniniam naudojimui skirti daiktai, kuriuos privaloma deklaruoti. Kontrabandos dalyku taip pat yra fonogramų kopijos⁵¹. Alkoholis, tabakas ir kuras sudaro pagrindinę kontrabandos dalį⁵².

Lietuvos Aukščiausias Teismas (toliau – LAT) ne kartą yra išaiškinęs žemesnių instancijų teismams, kokie materialūs daiktai yra šio nusikaltimo dalyku.

2007 m. vasario 13 d. LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-226/2007 konstatavo, kad kelionės čekiai yra kontrabandos dalykas, kadangi prilygsta gryniesiems pinigams, nes jie ne tik keičiami bankuose į grynuosius pinigus, bet jais užsienyje galima ir tiesiogiai atsiskaityti viešbučiuose, stambiuose prekybos centruose⁵³.

Vienoje iš nagrinėtų baudžiamųjų bylų LAT išaiškino, kad transporto priemonės taip pat gali būti kontrabandos dalyku⁵⁴.

Tačiau, mano manymu, transporto priemonės ne visada yra kontrabandos dalykas. Vienais atvejais jos traktuojamos kaip kontrabandos dalykas, o kitais – kaip šio nusikaltimo įrankis. Transporto priemonės, kurios gabenamos per valstybės sieną kaip prekės (pavyzdžiui, pardavimo tikslais), ir kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, turi būti priskiriamos kontrabandos dalykui. Tačiau transporto priemonės, kurios naudojamos krovinių, bagažo, keleivių neteisėtam pervežimui per valstybės sieną traktuojamos kaip nusikaltimo įrankis todėl negali būti laikomi kontrabandos dalyku.

---

⁵⁰ Misiūnas, J. *Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabanda*// Teisės problemos. 1997, Nr. 2-18. 55 p

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 14 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-203/2006.

⁵² Misiūnas, A; Rimkus V. Nelegalaus prekių gabenimo stimulai ir pasekmės. [Žiūrėta 2009 kovo 27 d.]. Prieiga per Internetą: <http://algmisiunas.home.mruni.lt/wp-content/uploads/2009/03/nelegali-ekonomika1.doc>

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 13 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-226/2007

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 6 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-530/2005

A. Gorbatkov daktaro disertacijoje pateikė detalesnę kontrabandos dalyko suskirstymą.

Kontrabandos dalykas yra :

1) masinio naudojimo prekės (maisto produktai, alkoholis, tabakas, vaistai, juvelyriniai dirbiniai, garso, vaizdo aparatūra, automobiliai, kompiuterinė technika ir pan.);

2) riboto naudojimo prekės (šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios medžiagos, radioaktyviosios ir kitos strateginės prekės, narkotinės, psichotropinės, stipriai veikiančios, nuodingosios medžiagos, prekursoriai);

3) istorinės, antikvarinės, numizmatinės vertybės (ikonos, monetų kolekcijos, paveikslai ir pan.);

4) nafta ir jos produktai (benzinas, kuras);

5) spalvotieji, juodieji, taurieji, retieji metalai (varis, auksas, sidabras ir t.t.);

6) kiti daiktai (vertybiniai popieriai, pinigai, brangakmeniai, gyvūnai)⁵⁵.

Kaip minėta, baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną atsiranda tada, kai šių daiktų vertė neteisėto gabenimo metu viršija 250 MGL dydžio sumą, todėl kiekvienoje byloje turi būti nustatinėjama neteisėtai gabenamų daiktų vertė. Baudžiamoji atsakomybė už kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų neteisėtą gabenimą per valstybės sieną atsiranda neatsižvelgiant į minėtų daiktų vertę.

BK 212 straipsnyje nurodyta, kad 199 straipsnyje nurodytų daiktų vertė apskaičiuojama pagal jų muitinę vertę, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius.

Šiuo metu kontrabandos dalyko vertė nustatinėjama remiantis 2004 m. balandžio 28 d. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos direktorius įsakymu „Dėl importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“⁵⁶ ir 1992 m. spalio 12 d. Tarybos Reglamentu (EEB) Nr. 2913/92, nustatančiu Bendrijos muitinės kodeksą⁵⁷.

Tarybos Reglamente, nustatančiame Bendrijos muitinės kodeksą, išvardinti penki per valstybės sieną gabenamų daiktų įvertinimo metodai: prekių sandorio vertė, tapačių prekių sandorio vertė, panašių prekių sandorio vertė, dedukuotoji vertė, apskaičiuotoji vertė.

Pagrindinis yra sandorio metodas. Tai yra kaina, faktiškai sumokėta arba mokėtina už prekes, parduodamas eksportui ES muitų teritoriją. Į šia kainą turi būti įskaičiuojami privalomi sumokėti mokesčiai, tokie kaip, pavyzdžiui, akcizo mokestis. Jeigu sandorio vertės metodo taikyti neįmanoma, tada paeiliui reikia taikyti kitus metodus.

⁵⁵ Gorbatkov, A. *Kontrabandos kriminalistinė charakteristika*: daktaro disertacija// Teisė. 2001, Nr. 39. 26 p.

⁵⁶ Valstybės žinios. 2004, Nr. 70-2475.

⁵⁷ Oficialus Leidimas L 302, 1992.

Sandorio vertės apskaičiavimo pagrindas yra pirkėjo ir pardavėjo sandorio kaina, kuri priklauso ne tik nuo realių rinkos sąlygų, bet ir nuo pirkėjo bei pardavėjo veiksmų, kuriais siekiama sumažinti arba padidinti sandorio kainą ir gauti abipusę naudą.

Minėto Tarybos Reglamento 32 straipsnyje nurodoma, kad prie faktiškai sumokėtos ar mokėtinos importuojamųjų prekių kainos pridedama: komisiniai ir apmokėjimas tarpininkams; pakavimo išlaidos, susijusios ir su darbu, ir su medžiagomis; įrankių, štampų, formų ir panašių daiktų, naudotų importuojamoms prekėms gaminti vertė; medžiagų, sunaudotas gaminant importuojamas prekes, vertė; su prekėmis, kurių muitinė vertė nustatinėjama, susiję autoriniai atlyginimai ir mokesčiai už licencijas; su importuojamųjų prekių vežimu iki jų įvežimo į Bendrijos muitų teritoriją vietos susijusios krovimo ir tvarkymo išlaidos ir kt. Papildomos pinigų sumos prie faktiškai sumokėtos arba mokėtinos kainos pridedamos tik remiantis objektyviais ir kiekybiškai įvertinamais duomenimis.

Taigi importuojamųjų prekių muitinę vertę sudaro faktiškai sumokėta arba mokėtina už prekes kaina, privalomi mokesčiai ir kiti mokėjimai.

Importuojamųjų daiktų vertės tikslaus nustatymo reikšmė yra didelė, nes nuo teisingai apskaičiuotos vertės priklauso, ar asmuo bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėm už kontrabandą (kai neteisėtai per sieną gabenamųjų daiktų vertė viršija 250 MGL dydžio sumą), arba administracinėn atsakomybėn už kontrabandos pažeidimą (kai daiktų vertė neviršija 250 MGL dydžio sumos).

Paprastai įvertinimo procedūra atliekama remiantis informacija, pateikiama vadinamojoje vertės deklaracijoje. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl importuojamųjų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ nustato dokumentus, kurie kartu su prekių muitinės vertės deklaracija turi būti pateikti deklaruojamųjų prekių muitinei vertei pagrįsti. Tai yra sąskaita-faktūra, prekių įsigijimo sutartis. Jeigu šių dokumentų nepakanka prekių sandorio vertei nustatyti, muitinė po muitinio įforminimo gali reikalauti papildomos informacijos ir dokumentų, būtinų prekių muitinei vertei nustatyti.

Muitinį tikrinimą atliekantis pareigūnas privalo atidžiai tikrinti vertinti informaciją ir duomenis, susijusius su importuojamomis prekėmis, nustatyti deklaruotų prekių vertės realumą, patikrinti, ar nurodytas teisingas prekės kombinuotosios nomenklatūros kodas, ypač daug dėmesio skiriant „jautrioms“ prekėms, kurioms taikomi didžiausi importo ir kitų mokesčių tarifai⁵⁸.

---

⁵⁸ Radžiukynas, J. *Importuojamųjų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste*// Jurisprudencija. 2005, t. 73(65). 51 p.

Tais atvejais, kai prekės neteisėtai gabenamos per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant deklaracijos ir(ar) kitų dokumentų, reikalingų prekių vertei nustatyti, prekių vertės nustatymo šaltiniais gali būti kitokio pobūdžio dokumentai.

2006 m. sausio 3 d. baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6/2006 LAT konstatavo, kad Panevėžio apygardos teismas teisingai rėmėsi eksporto deklaracija, užregistruota Latvijos Respublikos muitinėje, nustatydamas per sieną gabenamų daiktų vertę⁵⁹. Taigi gabenamų daiktų muitinė vertė gali būti nustatoma ir ne pagal vertės deklaraciją, o pavyzdžiui, pagal eksporto deklaraciją, užregistruota valstybėje, iš kurios į Lietuvą gabenamos prekės.

Į kontrabandos dalyko vertę neturi būti įskaičiuota vertė tų daiktų, kurie gabenami teisėtai, nors tuo pačiu metu dalis daiktų yra gabenama neteisėtai⁶⁰. Pavyzdžiui, per valstybės sieną asmuo gabena 20 000 eurų ir juvelyrinių dirbinių už 10 000 litų. Muitinės poste pinigus deklaravo ir pasakė kad daugiau deklaruotinių daiktų per valstybės sieną negabena. Šiuo atveju neteisėtai gabenamų daiktų vertė – 10 000 litų (mažesnė nei 250 MGL dydžio suma), todėl kaltininkui atsiras ne baudžiamoji, o administracinė atsakomybė už kontrabandą.

Labai dažnai duomenys, naudojami prekių muitinei vertei nustatyti, būna išreikšti kitokia valiuta, o ne valstybės narės, kurioje muitinis patikrinimas atliekamas, valiuta. Tokiu atveju privalo būti taikomas toks užsienio valiutos kursas, kurį valstybės narės atitinkamos valdžios institucijos yra tinkamai paskelbusios⁶¹.

Taigi traukiant asmenį baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą pagal BK 199 str. 1 dalį, reikia nustatyti, kad kaltininkas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną neteisėtai gabeno privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė gabenimo metu viršijo 250 MGL dydžio sumą, arba kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, kurių vertė reikšmės kvalifikavimui neturi.

Tačiau dviem atvejais neteisėtai per valstybės sieną gabenamų daiktų vertė turi būti sumuojama.

Pirmas atvejis. Kai kontrabanda padaroma bendrininkaujant, visiems bendrininkams sutarus, kokios vertės daiktus jie neteisėtai gabens per valstybės sieną, kiekvieno vykdytojo neteisėtai per valstybės sieną pergabentų daiktų vertė sumuojama, o bendra vertė inkriminuojama visiems bendrininkams⁶².

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 3 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6/2006.

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje“//Teismų praktika Nr. 20. Vilnius, 2003.

⁶¹ 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą// OL L 302, 1992.

⁶² Бойко, А.И; Родина, Л.Ю. *Контрабанда (история, социально-экономическое содержание и ответственность)*: Научная монография. Ростов-н/Д, 2001. С 169.

Antras atvejis. Jei asmuo, turėdamas vieningą tyčią, kelis kartus per valstybės sieną neteisėtai gabena privalomus pateikti muitinei daiktus, tai visų per kelis kartus pergabentų daiktų vertė turi būti sumuojama. Šiuo atveju kalbame apie tęstinį nusikaltimą, kai kaltininkas turi vieningą sumanymą per kelis kartus per valstybės sieną neteisėtai pergabenti privalomus pateikti muitinei daiktus⁶³. Jei jų bendra vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, asmens veika kvalifikuojama pagal BK 199 straipsnio 1 dalį.

2.3. Objektyvioji pusė

Objektyvioji nusikalstamos veikos pusė – tai išorinė pavojingo kėsینimosi, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, pasireiškimo pusė⁶⁴. Prie požymių, apibūdinančių nusikalstamos veikos objektyviąją pusę, baudžiamosios teisės teorijoje priskiriami: pavojinga veika, nusikalstamos veikos padariniai, priežastinis ryšys tarp veikos ir atsiradusių padarinių, nusikalstamos veikos padarymo laikas, vieta, būdas, įrankiai, priemonės bei kitos objektyvios aplinkybės. Visų nusikalstamų veikų sudėčių būtinuoju požymiu yra tik veika, pasireiškianti veikimu ar neveikimu, o kiti požymiai yra būtini, jeigu yra aprašyti straipsnio dispozicijoje.

Kontrabandos sudėties objektyviosios pusės požymiu yra tik veika, kadangi straipsnio dispozicijoje neaprašomi nei šio nusikaltimo padariniai, nei kitos objektyvios aplinkybės.

Kontrabandos objektyvioji pusė pasireiškia aktyviais veiksmais – kontrabandos dalyko neteisėtu gabenimu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną.

Daiktų, esančių kontrabandos dalyku, neteisėtas gabenimas per valstybės sieną BK 199 straipsnio prasme suprantamas kaip bet koks jų neteisėtas transportavimas per valstybės sieną per muitinas arba jas apeinant. Tai gali būti daiktų vežimas bet kokiomis transporto priemonėmis, siuntimas paštu, nešimas pėsčiomis, taip pat jų transportavimas naudojant vamzdynus, elektros linijas, vandentiekius, oro ar vandens sroves⁶⁵.

Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą atsiranda tik tuomet, kai privalomi pateikti muitinei daiktai per valstybės sieną gabunami neteisėtai, todėl svarbu išsiaiškinti, kuo pasireiškia jų gabenimo per valstybės sieną neteisėtumas.

Neteisėtas privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimas per valstybės sieną yra tada, kai jie gabunami nepateikiant jų muitinės kontrolei, arba kitaip šios kontrolės išvengiant arba kai

---

⁶³ *Ibid*, C 169

⁶⁴ Abramavičius, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2-asis papildytas leidimas, 1998, 170 p.

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“//Teismų praktika Nr. 20. Vilnius, 2003.

kilnojamosios kultūros vertybes ar antikvariniai daiktai gabenami be leidimo tiek iš Lietuvos Respublikos teritorijos į trečiąsias valstybes, tiek iš trečiųjų valstybių į Lietuvos Respublikos teritoriją. Specialaus kontrabandos dalyko gabenimas per valstybės sieną yra neteisėtas, jeigu jis gabenamas nepateikiant jo muitinės kontrolei, arba kitaip šios kontrolės išvengiant, arba neturint leidimo jo gabenti per valstybės sieną.

Objektyviają kiek pagrindinės, tiek ir kvalifikuotos kontrabandos sudėties pusę apibūdinantys veiksmai yra alternatyvūs, todėl užtenka bent vieno iš jų įvykdymo, kad asmeniui atsirastų baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą.

Lietuvos Respublikai tapus Europos Sąjungos valstybe nare, sienos su kitomis ES valstybėmis narėmis muitų prasme tapo vidinėmis ir gabenant prekes per vidines ES sienas nebeliko pareigos jų pateikti muitinės kontrolei. Todėl daroma išvada, kad BK 199 straipsnis reglamentuoja tik daiktų gabenimą per LR valstybės sieną iš trečiųjų šalių ar į trečiąsias šalis⁶⁶.

Po Lietuvos Respublikos įstojimo į ES teismai susidūrė su problema, kaip kvalifikuoti asmenų veikas, jei šie iki 2004 m. gegužės 1 d. per Lietuvos Respublikos valstybės sieną neteisėtai gabeno daiktus į(iš) ES valstybes(-ių) nares(-ių).

LAT išaiškino, kad kontrabanda Lietuvai įstojus į ES nebuvo dekriminalizuota. Norminių aktų, įtvirtinančių asmenų pareigą pateikti muitinės kontrolei daiktus, gabenamus per LR valstybės sieną, turinio pasikeitimai (Europos Bendrijų muitinės kodekso priėmimas) turi reikšmės konkrečios veikos teisiniui įvertinimui, tačiau tai nereiškia, kad pasikeitė baudžiamasis įstatymas. Po 2004 m. gegužės 1 d. BK 199 straipsnis nebuvo pakeistas, todėl kontrabanda, padaryta iki Lietuvos Respublikos įstojimo į ES, nebuvo dekriminalizuota, ir nusikalstamų veikų, turinčių kontrabandos požymių, nusikalstamumas nebuvo panaikintas. Jokios reikšmės šiai išvadai neturi BK papildymas 199¹ straipsniu, numatančiu atsakomybę už privalomų pateikti muitinei daiktų, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, įvežimą iš ES valstybės narės į Lietuvą, nepateikiant jų muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengiant⁶⁷.

Toliau analizuosiu pagrindinės kontrabandos sudėties objektyviają pusę. Kvalifikuotos kontrabandos sudėties objektyvioji pusė bus nagrinėjama magistro darbo 3 dalyje.

Privalomų pateikti muitinei daiktų, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną yra neteisėtas, jeigu minėti daiktai gabenami:

- nepateikiant jų muitinės kontrolei arba
- kitaip šios kontrolės išvengiant.

Daiktų nepateikimas muitinės kontrolei gali pasireikšti šiais būdais :

---

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 25 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-229/2006.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 4 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-281/2006

1. Privalomi pateikti muitinei daiktai per valstybės sieną gabenami ne per muitines;
2. Privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami per muitines, tačiau jų nedeklaruojant, nerodant muitinio tikrinimo metu (pavyzdžiui, daiktų paslėpimas iš anksto tam paruoštose slėptuvėse ir panašiai).

Kitokiu muitinės kontrolės išvengimu laikomas neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus pateikimas, suklastotos muitinės deklaracijos pateikimas, taip pat kitų suklastotų dokumentų, reikalingų muitinės procedūrai atlikti, pateikimas.

Kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną yra neteisėtas, jei minėti daiktai gabenami neturint leidimo.

Kiekvieną iš šių būdų aptarsiu detaliau, remdamasi teismų praktika, pateiksiu neteisėto daiktų gabenimo per valstybės sieną pavyzdžius.

Pagal Muitinės įstatymą į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją prekės gali būti gabenamos tik per pasienio kontrolės punktus, įskaitant veikiančius tarptautiniuose oro ir jūrų uostuose, Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka⁶⁸. Pasienio kontrolės punktuose yra muitinės postų⁶⁹ muitinio tikrinimo vietos, kuriose privalomi deklaruoti daiktai turi būti pateikiami muitinės kontrolei. Deklaruotini daiktai turi būti pateikti muitinės postams jų darbo laiku. Jeigu daiktų gabenimas per valstybės sieną vykdomas per muitinės postus, neprasidėjus muitinio tikrinimo laikui arba jam pasibaigus, toks gabenimas traktuojamas kaip gabenimas ne per muitines⁷⁰.

Privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimas ne per muitines taip pat yra tais atvejais, kai minėti daiktai yra gabenami per muitinės įstaigas, kurių kompetencijai nepriklauso tikrinti atitinkamas prekes ar jas gabenančias transporto priemones.

Taigi privalomi pateikti muitinei daiktai yra gabenami ne per muitines, jei jie per valstybės sieną gabenami ne per muitinės postus, esančius pasienio kontrolės punktuose, arba per muitinės postus jų ne darbo metu, arba per muitinės įstaigas, kurioms nepriklauso tikrinti atitinkamas prekes ar jas gabenančias transporto priemones.

LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K- 646 / 2007 atmetė nuteistosios T. J skundą ir pripažino, kad apeliacinis teismas teisingai kvalifikavo jos veiką kaip kontrabandą ir pagrįstai panaikino Vilniaus apygardos teismo 2007 m. vasario 21 d. nuosprendį, kuriuo nuteistoji buvo išteisinta pagal

⁶⁸ Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2517.

⁶⁹ Muitinės postai – tai teritorinių muitinių padaliniai, veikiantys Muitinės departamento generalinio direktoriaus nustatytoje vietoje ir atliekantys jų kompetencijai priskirtus muitinės formalumus bei kitas Muitinės departamento arba teritorinės muitinės jiems pavestas funkcijas.

⁷⁰ Волженкин, Б.В. *Преступления в сфере экономической деятельности*. Юридический Центр Пресс, 2002, С 394

kaltinimą, padarius nusikalstamą veiką, numatytą BK 199 straipsnio 1 dalyje, nenustačius, kad ji dalyvavo padarant šią nusikalstamą veiką.

Nuteistoji padarė kontrabandą, kadangi privalomus pateikti muitinei daiktus per valstybės sieną gabenė ne per muitinę. T.J. 2006 m. rugpjūčio 11 d. pėsčiomis vykdoma per Šumsko pasienio kontrolės punktą, esantį ties valstybės sienos ženklais Nr. 1102 ir Nr. 1103, kelyje Nr. 101 Vilnius–Šumskas, Vilniaus r., Kalvelių sen., Šumsko k., iš Baltarusijos Respublikos teritorijos į Lietuvos Respublikos teritoriją, per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ne per muitinės postą, gabenė privalomus pateikti muitinei daiktus, viršijančius 250 MGL dydžio sumą, – 21 100 JAV dolerių (56 488,92 Lt) kupiūromis po 100 JAV dolerių krepšyje, rankinėje, užrašų knygutėje⁷¹.

Kai kontrabandos dalykas per valstybės sieną gabenamas ne per muitines, yra neteisėtai kertama valstybės siena. Kyla klausimas, kaip tokiu atveju kvalifikuoti kaltininkų veiką – tik kaip kontrabandą ar kaip kontrabandą ir neteisėtą valstybės sienos perėjimą. LAT Senato nutarime Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ 7 punkte yra išaiškinta, kad asmens, kuris, be kontrabandos, padarė ir kitas nusikalstamas veikas, jos kvalifikuojamos pagal padarytų nusikalstamų veikų sutaptį, jeigu jos nėra būtinas kontrabandos ar ją kvalifikuojantis požymis.

Reikia išsiaiškinti, ar neteisėtas valstybės sienos perėjimas yra būtinasis kontrabandos sudėties požymis. Jeigu jis būtų būtinuoju kontrabandos sudėties požymiu, neteisėtas valstybės sienos kirtimas būtų reikalingas nustatyti kiekvienoje baudžiamojoje byloje dėl kontrabandos, o jo nenustačius, neteisėtu daiktų gabenimu per valstybės sieną kaltinami asmenys turėtų būti išteisinti, dėl kontrabandos sudėties nebuvimo. Tačiau gabendamas deklaruotinus daiktus per muitines, bet muitinės kontrolei jų nepateikdamas, asmuo teisėtai kerta valstybės sieną, pateikia valstybės sienos kontrolę vykdantiems pareigūnams dokumentus, reikalingus teisėtam sienos kirtimui. Tokiais atvejais asmuo, nors ir kerta sieną teisėtai, gabena privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių nedeklaruoja, realizuodamas kontrabandos sudėties objektyviąją pusę. Reikėtų taip pat pabrėžti, kad kontrabandos baigtumo momentas nesiejamas su neteisėto valstybės sienos perėjimo momentu (kontrabandos baigtumo momentas bus analizuojamas šio skyriaus pabaigoje).

Taigi daroma išvada, kad neteisėtas valstybės sienos perėjimas nėra būtinasis kontrabandos sudėties požymis. Kaltininko veika turi būti kvalifikuojama pagal sutaptį už kontrabandą ir neteisėtą valstybės sienos perėjimą tik tais atvejais, kai kontrabandos dalykas neteisėtai gabenamas per valstybės sieną ne per muitines, o tai reiškia ir ne per pasienio kontrolės punktus, todėl neteisėtai kertama ir valstybės siena.

Teismai irgi laikosi tokios pozicijos. A. Rymkevičius pripažintas kaltu ir nuteistas už tai, kad su Beneševičiumi 1996 m. liepos 29 d. 23 val., veikdami grupėje iš anksto susitarusių asmenų automobiliu neleistinoje vietoje – Šalčininkų rajone, šalia Vilkiškių kaimo, tyčia neteisėtai

---

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 30 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-646/2007.

kirto LR valstybės sieną. Šie asmenys tuo pačiu metu toje pačioje vietoje ir tuo pačiu automobiliu gabeno per LR valstybės sieną ne per muitinės postus įvairių privalomų pateikti muitinei daiktų itin stambiu mastu. Šių asmenų veika buvo kvalifikuota pagal 82 str. 2 dalį (neteisėtas valstybės sienos perėjimas, padarytas grupės iš anksto susitarusių asmenų) ir 312 str. 1 dalį (kontrabanda)⁷².

Toliau išanalizuosiu kitą kontrabandos padarymo būdą – gabenamų daiktų nepateikimą muitinei, kai jie per valstybės sieną gabenami per muitines.

Pateikimas muitinei – tai nustatytos formos pranešimas apie gabenamas prekes, kitas vertybes ir daiktus, kitaip vadinamas deklaracija. Visos importuojamos, eksportuojamos arba tranzitu per Bendrijos muitinės teritoriją gabenamos prekės turi būti deklaruojamos suinteresuoto asmens pasirinktai muitinės procedūrai įforminti ir pateikiamos muitinei tikrinti⁷³. Jei gabenami daiktai nėra deklaruojami, laikoma, kad tie daiktai nebuvo pateikti muitinei ir todėl gabenami neteisėtai⁷⁴.

Prekių deklaravimas – tai muitinės deklaracijos, kartu su ja privalomų pateikti dokumentų (informacijos) ir deklaruojamų prekių pateikimas muitinės įstaigai, turinčiai teisę priimti atitinkamą muitinės deklaraciją⁷⁵.

Šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos muitinės įstatyme muitinės deklaracijos sąvoka nėra apibrėžta. Tačiau sistemiškai nagrinėjant Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius daiktų gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną tvarką, galima pasiremti anksčiau galiojusių Lietuvos Respublikos muitinės kodeksu⁷⁶, kuriame buvo pateiktas muitinės deklaracijos apibrėžimas. Muitinės deklaracija - muitinės nustatytos ar muitinei priimtinos formos pareiškimas arba veiksmas, kuriais pasirenkama muitinės procedūra ir pateikiama muitinės reikalaujama informacija apie prekes, reikalinga šiai muitinės procedūrai įforminti.

Kiekvienas asmuo, vykdamas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir privalantis deklaruoti gabenamus daiktus, turi dėl deklaravimo kreiptis į muitinės pareigūnus. Nesikreipimas į muitinės pareigūnus dėl gabenamų daiktų deklaravimo laikomas gabenamų daiktų nepateikimu muitinės kontrolei ir kvalifikuojamas kaip kontrabanda.

Baudžiamojoje byloje Nr. 2K–591/2007 LAT netenkino nuteistojo A.S. kasacinio skundo, konstatodamas, kad Klaipėdos apygardos teismas teisingai kvalifikavo nuteistojo veiką pagal BK 199 str. 1 dalį, kadangi jis, kirsdamas Lietuvos Respublikos sieną, nesikreipė dėl 25 050 eurų deklaravimo, praėjo muitinės postą ir pats, niekieno neverčiamas, pateikė pasą pasienio

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1999 m. spalio 5 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-568,1999 m.

⁷³ 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą// OL L 302, 1992.

⁷⁴ Misiūnas, J. *Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabanda// Teisės problemos.* 1997, Nr. 2-18. 57 p

⁷⁵ Sarapinienė, S; ir Avižienis, J.Š . *Muitinės procedūros.* Vilnius, 2008. 25 p.

⁷⁶ Valstybės žinios. 1996, Nr. 52-1239.

kontrolės pareigūnui, kuris jame padarė žymą apie sienos kirtimą. Pasieniečiui jis net neužsiminė apie pinigų deklaravimą⁷⁷.

Muitinės deklaracija gali būti pateikiama raštu, žodžiu, veiksmu arba naudojantis automatinio duomenų apdorojimo priemonėmis.

Deklaruojant prekes raštu (įprastinė tvarka) muitinei pateikiamas nustatyta tvarka užpildytas bendrasis administracinis dokumentas (*Single Administrative Document – SAD*)⁷⁸. Lietuvoje šis dokumentas pradėtas taikyti 1995 metais ir pakeitė iki to laiko naudotą krovinio deklaraciją.

Žodinės muitinės deklaracijos gali būti pateikiamos deklaruojant išleisti į laisvą apyvartą ir eksportuoti skirtas nekomercinio pobūdžio prekes, gabenamas asmeniniame keleivio bagaže, arba siunčiamas fiziniams asmenims, taip pat laikinai į Bendrijas įvežamus keleivių (ne ES valstybių narių nuolatinių gyventojų) asmeninius daiktus ir sporto prekes, arba kitais nereikšmingais atvejais muitinei leidus.

Deklaruoti veiksmu galima asmeniniame keleivių bagaže gabenamas nekomercinio pobūdžio prekes ir asmeninius daiktus, registruotas transporto priemonės ir kt.⁷⁹ Deklaruodamas gabenamus daiktus veiksmu, asmuo muitinės poste pasirenka vykimą žaliuoju arba raudonuoju kanalu.

Dviejų kanalų sistema – muitinio tikrinimo sistema, kurią taikant keleivis gali deklaruoti gabenamas prekes, pasirinkdamas vieną iš dviejų kanalų – žaliąjį arba raudonąjį⁸⁰. Pasirinkę žaliąjį kanalą, asmenine transporto priemone vykstantys keleiviai deklaruoja, kad nė vienas iš jų negabena prekių, kurių kiekis yra didesnis už nustatytas įvežimo normas, už kurias nustatyti importo muitai ir (arba) mokesčiai arba kurioms taikomi importo draudimai ar apribojimai. Žaliąjį kanalą pasirinkusiems keleiviams deklaruoti jų gabenamų prekių žodžiu arba raštu nereikia ir joks papildomas jų muitinis tikrinimas neatliekamas (išskyrus pasirinktinai tikrinamus keleivius). Raudonasis kanalas turi būti pasirenkamas, kai nors vienas asmenine transporto priemone vykstantis keleivis gabena prekes, kurių kiekis yra didesnis už nustatytas įvežimo normas, už kurias nustatyti importo muitai ir (arba) mokesčiai ar kurioms taikomi importo draudimai ar apribojimai, taip pat tais atvejais, kai keleivis nėra įsitikinęs, kad negabena tokių prekių. Pasirinkę raudonąjį kanalą,

---

⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 9 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K–591/2007

⁷⁸ SAD - tai Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatų 31 priede nustatytos formos dokumentas (muitinės deklaracija), kuriame nurodomi muitinės reikalaujami duomenys apie deklaranto pasirinktai muitinės procedūrai arba kitam muitinės sankcionuotam veiksmui įforminti pateikiamas prekes.

⁷⁹ Sarapinienė, S; ir Avižienis, J.Š. *Muitinės procedūros*. Vilnius, 2008. 37 p.

⁸⁰ *Ibid*, 36 p.

keleiviai privalo deklaruoti gabenamas prekes žodžiu, raštu arba naudodamiesi automatinio duomenų apdorojimo techninėmis priemonėmis⁸¹.

Lietuvai įstojus į ES, tarptautiniuose oro ir jūrų uostuose taikoma dviejų kanalų sistema papildyta dar vienu – trečiuoju (mėlynuoju) kanalu. Šį kanalą turi pasirinkti keleiviai, atvykstantys iš kitos ES valstybės narės ir gabenantys tik Bendrijos prekes (t.y. prekes, kurių deklaruoti nereikia)⁸².

Muitinės deklaracija turi būti pateikiama tuoj pat po to, kai muitinei buvo pateiktos prekės. Ją turi pateikti asmuo, įvežęs prekes į Bendrijos muitų teritoriją, arba bet kuris asmuo, prisiėmęs atsakomybę už jau įvežtų prekių gabenimą, arba asmuo, kurio vardu veikė aukščiau nurodyti asmenys. Kartu su muitinės deklaracijomis turi būti pateikti visi dokumentai, reikalingi įforminti ir atlikti muitinės procedūrai, kuriai deklaruojamos prekės⁸³.

Jeigu gabenami daiktai nedeklaruojami, t.y. neįrašomi į pateikiamą muitinei deklaraciją, ar kai pranešami žodžiu neteisingi duomenys arba nutylima apie deklaruotinių daiktų gabenimą, ar kai asmuo pasirenka žaliąjį kanalą, veiksmu parodydamas, kad negabena deklaruotinių prekių, o pas jį tokios prekės randamos, tai laikoma, kad tos prekės, vertybės ar daiktai nebuvo pateikti muitinei ir todėl gabenami neteisėtai.

Ne visi per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenami daiktai privalo būti deklaruojami. Gabenant asmeninio naudojimo daiktus, muitinės procedūros netaikomos, o asmenys, gabenantys tokius daiktus, yra atleidžiami nuo deklaravimo pareigos. 2004 m. rugpjūčio 18 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 968 patvirtintos Keleivių ir kitų fizinių asmenų įvežamų daiktų (prekių) atleidimo nuo muitų taisyklės⁸⁴, kuriose nustatyta, kad keleivių ir kitų fizinių asmenų įvežami į Lietuvos Respubliką iš trečiųjų valstybių daiktai (prekės) atleidžiami nuo muitų, laikantis 1983 m. kovo 28 d. Tarybos reglamente (EEB) Nr. 918/83, nustatančio Bendrijos atleidimo nuo muitų sistemą, įtvirtintų bendrųjų atleidimo nuo muitų sąlygų⁸⁵.

Šis ES teisės aktas taikomas kai prekės, kurios deklaruojamos laisvai apyvartai, yra įvežamos į ES valstybes nars tiesiogiai iš trečiųjų šalių. Atvykstančių iš trečiųjų šalių keleivių asmeniniame bagaže esančias prekes leidžiama įvežti be importo muitų, jei tos įvežamos prekės yra

---

⁸¹ Muitinės departamento direktoriaus įsakymas Nr. 1B-339 „Dviejų kanalų (Raudonojo ir Žaliojo) sistemos taikymo asmeninėmis kelių transporto priemonėmis vykstančių keleivių gabenamų prekių muitiniam tikrinimui taisyklės// Valstybės žinios. 2004. Nr. 58-2085.

⁸² Sarapinienė, S; ir Avižienis, J.Š . *Muitinės procedūros*. Vilnius, 2008. 38 p.

⁸³ 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą.// Oficialus Leidimas L 302, 1992.

⁸⁴ Valstybės žinios. 2004. Nr. 130-4651

⁸⁵ 1983 m. kovo 28 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 918/83, nustatantis Bendrijos atleidimo nuo muitų sistemą.

nekomercinio pobūdžio⁸⁶. Šis ES teisės aktas apibrėžia, kokios prekės nėra apmokestinamos muitų mokesčiais, taip pat kokie yra konkrečių rūšių prekių nedeklaruojami dydžiai⁸⁷.

Siekdami nuo muitinės kontrolės nuslėpti neteisėtai per valstybės sieną gabenamus daiktus, asmenys juos dažniausiai gabena slėptuvėse arba kitose sunkiai aptinkamose vietose. Šiuo atveju kontrabandos dalykas slepiamas specialiai sukurtose arba neteisėtam daiktų gabenimui pritaikytose slėptuvėse⁸⁸ (pavyzdžiui, specialiai pagamintose arba perdirbtose autotransporto priemonių konstrukcinėse ertmėse) arba tokiose vietose, kuriose jis paprastai netransportuojamas (pavyzdžiui, pinigai gabenami kavos indeliuose, valiutinės vertybės paslėptos bagažinėje po drabužiais ir pan.)

Kai kurie kontrabandiniai daiktai (dažniausiai narkotinės, psichotropinės medžiagos, kartais valiuta, auksinės monetos, taurių metalų dirbiniai) gabenamos žmogaus kūne: juos praryjant ir gabenant virškinamajame trakte arba įterpiant į natūralias kūno angas⁸⁹.

Remdamasi LAT praktika, pateiksiu kontrabandos dalyko gabenimo sunkiai aptinkamose vietose pavyzdžių.

Narkotinių medžiagų gabenimas automobilio „Mitsubishi Eclipse“ prietaisų skydelio bloko oro pagalvei skirtoje ertmėje ir už prietaiso skydelio gaubto esančioje ertmėje buvo pripažintas gabenimu vietose, apsunkinančiose daiktų aptikimą, kadangi minėtos ertmės nėra pritaikytos įvairių daiktų gabenimui⁹⁰. Kitose baudžiamosiose bylose pinigų gabenimas po drabužiais⁹¹, o telefonų gabenimas automobilio bagažinėje esančioje garso kolonėlėje⁹² buvo pripažinti gabenimu vietose, apsunkinančiose jų aptikimą.

Kai privalomi pateikti muitinei daiktai per valstybės sieną gabenami jų nepateikiant muitinės kontrolei, veikos kvalifikavimui reikšmės neturi, ar jie gabenami vietose, apsunkinančiose jų aptikimą ar ne. Veikos kvalifikavimui svarbiausia yra nustatyti gabenamų daiktų nepateikimo muitinei faktą.

---

⁸⁶ Nekomercinio pobūdžio įvežamos prekės — tai įvežamos prekės, kurios yra proginio pobūdžio ir jas sudaro tik prekės, skirtos keleivių ar jų šeimų asmeniniam naudojimui, arba prekės, skirtos dovanoms.

⁸⁷ Neapmokestinamos prekės : Švietimo, mokslo ir kultūros medžiaga; degalai, esantys privačių ar komercinių motorinių transporto priemonių ar motociklų, įvažiuojančių į Bendrijos muitų teritoriją, standartiniuose bakuose; asmeninė nuosavybė asmenų, keičiantiems nuolatinę gyvenamąją vietą ir persikeliantiems iš trečiosios šalies į Bendrijos muitų teritoriją; drabužiai, mokymo priemonės ir buitiniai daiktai; trečiųjų šalių Vyriausybių suteikti apdovanojimai asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Bendrijos muitų teritorijoje; asmeninę nuosavybę, kurią paveldėjęs įgyja fizinis asmuo, turintis nuolatinę gyvenamąją vietą Bendrijos muitų teritorijoje ir kt.

⁸⁸ Рогатых, Л. Ф. *Квалификация контрабанды: Учебное пособие*. Санкт-Петербург, 1999. С 28

⁸⁹ Gorbatkov, A. *Kontrabandos kriminalistinė charakteristika. : daktaro disertacija*// Teisė. 2001, Nr. 39. 21 p.

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 22 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-37/2008

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 28 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-444/2005

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 29 d Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2005

A.S. per valstybės sieną gabeno psichotropines medžiagas jų nedeklaruodamas. Nusikalstamos veikos kvalifikavimui reikšmės neturi ta aplinkybė, kad A.S. paketą su psichotropinėmis medžiagomis buvo ne paslėpęs, o įsidėjęs į kišenę⁹³.

Rusų mokslininko N. Panovo nuomone, kontrabandos esmė – apgaulės panaudojimas. Šis mokslininkas teigia, kad apgaulė yra būtinas kontrabandos sudėties požymis, o šio požymio nenustačius, baudžiamoji atsakomybė yra negalima, nes nėra nusikaltimo sudėties⁹⁴.

Negalima nesutikti su tuo, kad asmuo, apgaulingai pareiškdamas muitinės pareigūnams, kad deklaruotinių daiktų negabena, stengiasi taip išvengti muitinės kontrolės. Apgailė gali būti kiek aktyvi (kaltininkas teigia, kad deklaruojamų daiktų negabena), tiek pasyvi (nepranešama apie deklaruotinių daiktų gabenimą). Tačiau negalima teigti, kad, nenustačius apgaulės požymio, negalima konstatuoti ir kontrabandos fakto. Jei apgaulė būtų būtinuoju kontrabandos sudėties požymiu, visais atvejais turėtų būti nustatomas asmuo, kurį kaltininkas suklaidina. Tačiau, kai kontrabandinės prekės per valstybės sieną gabenamos apeinant muitines, apgaulė nėra panaudojama, nes nėra asmens, kurį kaltininkas suklaidintų. Todėl manau, kad apgaulė nėra kontrabandos sudėties požymiu, nes ji panaudojama tik tais atvejais, kai kontrabandos dalykas neteisėtai gabenamas per muitines, t.y. apgaulingai pareiškiant, kad deklaruotinių daiktų negabena arba pateikiant netikrus, suklastotus dokumentus.

Privalomi pateikti muitinei daiktai per valstybės sieną gali būti gabenami kitaip išvengiant muitinės kontrolės. Tai yra bet koks būdas, apsunkinantis muitinės kontrolę arba darantis ją negalimą (suklastotos muitinės deklaracijos ar kitų dokumentų pateikimas, neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus pateikimas).

Muitinės deklaracijos suklastojimu laikomas žinomai neteisingų duomenų arba duomenų, remiantis suklastotais dokumentais apie gabenamas prekes ar kitas vertybes (HS kodų, kiekio, vertės, turimų licencijų ar leidimų ir kt.) įrašymas į deklaraciją, taip pat tokių žinomai neteisingų duomenų patvirtinimas antspaudais ir panašiai⁹⁵. Žinomai neteisingi duomenys – tai tikrovės neatitinkanti informacija, apie kurią asmuo žinojo, tačiau turėdamas savanaudiškų tikslų, įrašė į deklaraciją ar kitus dokumentus.

Prie kitų dokumentų, kurie gali būti suklastoti ir panaudoti darant kontrabandą, priskiriami: licencijos, leidimai, lengvatiniai prekių kilmės sertifikatai, sąskaitos–faktūros, sutartys, važtaraščiai ir kiti dokumentai.

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 10 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-32/2006

⁹⁴ Бойко, А.И; Родина, Л.Ю. *Контрабанда (история, социально-экономическое содержание и ответственность)*: Научная монография. Ростов-н/Д, 2001. С 155

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje“//Teismų praktika Nr. 20. Vilnius, 2003.

Suklastotų dokumentų panaudojimas pasireiškia tuo, kad muitinės kontrolei pateikiami suklastoti, neteisėtu būdu gauti ar klaidingus duomenis nurodantys dokumentai, netikri leidimai kontrabandos dalykui gabenti, arba pateikiami tikri dokumentai su padirbtais spaudais ar rekvizitais.

Dažnai muitinės kontrolės bandoma išvengti muitinės deklaracijoje nurodant neteisingą gabenamųjų daiktų vertę, nes muitų mokesčių dydis tiesiogiai priklauso nuo gabenamų daiktų vertės. Kaip minėjau, gabenamų prekių muitinė vertė yra sandorio vertė. Ši vertė gali būti mažinama arba didinama muitinei pateikiamuose dokumentuose įvairiais būdais (klaidingas prekių aprašymas sąskaitoje-faktūroje, pirkėjui tenkančios transporto ir draudimo išlaidos neįtraukiamos į prekių sandorio vertę, į prekių muitinė vertę neįskaitomi sandorio vertės priedėliai ir pan.). Prekių, kurioms taikoma mažesnė maito norma, sandorio vertė didinama, o prekėms, kurių maito norma didelė, sandorio vertė mažinama⁹⁶.

Kontrabanda yra laikoma nusikaltimu ir tais atvejais, kai per muitinę gabenamos kitų pavadinimų prekės ar daiktai, o ne tie, kurie nurodyti muitinės deklaracijoje ar kituose dokumentuose. Šiuo atveju reikia nustatyti, kad gabenamų per valstybės sieną daiktų pavadinimai neatitinka tų pavadinimų, kurie įrašyti deklaracijose ar kituose dokumentuose⁹⁷.

Teismų praktikoje galima rasti muitinės kontrolės išvengimo, panaudojus suklastotus dokumentus, pavyzdžių.

2005 m. spalio 4 d. LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-543/2008 konstatavo, kad automobilis „Audi A8“ per Lietuvos Respublikos valstybės sieną buvo gabenamas neteisėtai, kadangi muitinės pareigūnams buvo pateiktas suklastotas dokumentas - panaudos sutartis dėl šio automobilio. Šioje sutartyje į nenumatytą asmens išspausdintą ir notarės D. S. bei Vilniaus m. kelių policijos darbuotojo vardu pasirašytą netikrą sutartį A. Zadarockis ranka įrašė savo pavardę bei pasirašė. Taip pat muitinės pareigūnams buvo pateiktas netikras transporto priemonės registravimo liudijimas⁹⁸.

Kai asmuo neteisėtai per valstybės sieną gabena privalomus pateikti muitinei daiktus, panaudodamas suklastotus dokumentus, atsiranda kontrabandos ir suklastoto dokumento panaudojimo sutapties klausimas. Remdamasi LAT Senato nutarimu Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje“ paaiškinsiu, kokiais atvejais asmuo veikia kvalifikuojama tik pagal 199 straipsnį, o kada – pagal BK 199 ir 300 straipsnį, įtvirtinantį baudžiamąją atsakomybę už dokumento suklastojimą ar suklastoto dokumento panaudojimą arba realizavimą.

---

⁹⁶ Radžiukynas, J. *Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste*// Jurisprudencija. 2005, t. 73(65). 49-50 p.

⁹⁷ Abramavičius, A., *et al. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2-asis papildytas leidimas, 2001, 407 p.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 4 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-543/2008

Asmuo, suklastojęs muitinės deklaraciją ar kitą dokumentą ir pateikęs jį muitiniam tikrinimui, atsako pagal BK 199 straipsnio 1 ar 2 dalį ir 300 straipsnio 1 ar 2 dalį. Tačiau jei kaltininkas, gabendamas daiktus per LR valstybės sieną, tik panaudojo suklastotą dokumentą, jo veika kvalifikuojama tik pagal LR BK 199 straipsnį⁹⁹. Asmuo, žinomai suklastojęs muitinės deklaraciją ar kitą dokumentą, reikalingą kontrabandai padaryti, jei muitiniam tikrinimui ją pateikė kitas asmuo, atsako kaip kontrabandos bendrininkas, ir jo veika kvalifikuojama pagal BK 24 straipsnio atitinkamą dalį, BK 199 straipsnio 1 ar 2 dalį ir BK 300 straipsnio 1 ar 2 dalį¹⁰⁰.

LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-543/2008 pripažino, kad Klaipėdos apygardos teismas teisingai kvalifikavo nuteistojo A.Z. veiką pagal BK 300 str. 1 dalį ir 199 straipsnio 1 dalį, kadangi nuteistasis išvengė muitinės kontrolės panaudojęs savo pagamintą netikrą dokumentą – panaudos sutartį dėl automobilio „Audi A8“¹⁰¹.

Per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenant kilnojamąsias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus, jas reikia ne tik pateikti muitiniam patikrinimui, bet ir turėti leidimą juos gabenti per valstybės sieną.

2005 m. rugpjūčio 30 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 951 patvirtino kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklės. Remiantis šiomis taisyklėmis, norint negražinamai arba laikinai išvežti iš Lietuvos Respublikos (Europos Bendrijos teritorijos) kilnojamąsias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus, išvardintus kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš Lietuvos Respublikos būtina turėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos leidimą, sąraše, būtina turėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos išduotą leidimą.

Šio leidimo galiojimo laikas - ne ilgiau kaip 12 mėnesių nuo jo išdavimo. Taigi kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų gabenimas per valstybės sieną pasibaigus leidimo galiojimo terminui, turi būti pripažįstamas neteisėtu ir užtraukia baudžiamąją atsakomybę pagal BK 199 str. 1 dalį.

Gabenant kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus per LR valstybės sieną, minėtas leidimas pateikiamas muitinės įstaigai kartu su muitinės deklaracija¹⁰².

Taigi teisėtas kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų gabenimas per LR valstybės sieną yra tada, kai minėti daiktai pateikiami muitinės kontrolei juos deklaruojuojant ir yra galiojantis leidimas juos gabenti per valstybės sieną. Neteisėtas minėtų daiktų gabenimas per

---

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje“//Teismų praktika Nr. 20. Vilnius, 2003.

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 4 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-543/2008

¹⁰² Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimas Nr. 951“Dėl kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2005, Nr. 106-3920.

valstybės sieną yra tada kai jie per valstybės sieną gabenami jų nedeklaruojant ir/ar neturint leidimo.

Formaliai nagrinėjant Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymą ir minėtą Vyriausybės nutarimą, reikalavimai, taikomi per valstybės sieną gabenant kilnojamasias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus, yra aiškūs. Tačiau praktikoje, mano nuomone, turėtų kilti nemažai problemų aiškinant šių teisės aktų normas ir kvalifikuojant asmenų veiką kaip kontrabandą.

Aptarsiu teorinę situaciją. Asmuo per valstybės sieną gabena prosnelės keraminę vazą, sukurtą daugiau nei prieš 100 metų. Vazos vertė yra menka, tačiau, kaip minėta, antikvarinių daiktų vertė veikos kvalifikavimui reikšmės neturi. Atliekant muitinį patikrinimą ši vaza pas asmenį yra randama. Tai reiškia, kad formaliai asmuo padaro kontrabandą ir jo veika turėtų būti kvalifikuojama pagal BK 199 str. 1 dalį. Tačiau kažin ar būtų protinga ir teisinga tokį asmenį traukti baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą.

Kol kas teismų praktikos šiuo klausimu neradau, nes antikvariniai daiktai 2007 m. birželio mėnesį papildė kontrabandos dalyko sąrašą. Tačiau, mano manymu, ateityje kvalifikavimo problemų tokiais atvejais tikrai atsiras, ir teismai susidurs su šios normos aiškinimo problema. Mano manymu, vienas iš šios problemos sprendimo variantų galėtų būti kitoks „antikvarinio daikto“ sąvokos aiškinimas, o būtent, reikėtų antikvarinį daiktą susieti kiek metais, tiek ir su jo kultūrine, istorine, menine reikšme. Juk gabenant kilnojamasias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus pažeidžiami tautos kultūriniai interesai. Todėl kiekvienu atveju reikia žiūrėti, ar gabenant seną piniginę, receptų knygą ar molinę vazą bus pažeisti žmonių kultūriniai interesai.

Kontrabandos nusikaltimo sudėtis yra formalioji. Kontrabanda laikoma baigtu nusikaltimu nuo BK 199 straipsnio dispozicijoje nurodytų veiksmų atlikimo momento, o pasekmės yra už šio nusikaltimo sudėties ribų. Konkrečiai kontrabandos baigtinumo momentas priklauso nuo jos padarymo formų:

1. Jei privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami ne per muitinių postus, nusikaltimas yra baigtas nuo tų daiktų patekimo į Lietuvos Respublikos valstybės pasienio juostos¹⁰³ ribas momento.

Pažymėtina, kad pagal anksčiau galiojusį BK, kai kontrabandos dalykas buvo gabenamas ne per muitines, nusikaltimas buvo baigtas nuo to momento, kai buvo kertama Lietuvos Respublikos valstybės sienos linija. Jei siekiantis įvykdyti kontrabandą asmuo buvo sustabdomas pasienio juostoje, jo veika buvo kvalifikuojama kaip pasikėsinimas padaryti kontrabandą¹⁰⁴.

---

¹⁰³ Pagal valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymą, pasienio juosta – tai prie valstybės sienos esanti pasienio ruožo žemės ar vidaus vandenų dalis, skirta valstybės sienos ženklams, pasienio patrulio takui, inžinerinėms užtvarams, signalizacijos sistemoms (kompleksams), kitiems valstybės sienos apsaugos objektams bei įrenginiams statyti ir prižiūrėti.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1996 m. gruodžio mėn. 30 d. apžvalga „Baudžiamųjų bylų dėl kontrabandos (BK 312 str.) nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinimas“.

2. Kai kontrabandos dalykas gabenamas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną per muitines, bet nepateikiamas muitinei ar kitaip išvengiama muitinės kontrolės, kontrabanda laikoma baigtu nusikaltimu nuo to momento, kai asmeniui atsirado pareiga gabenamus daiktus pateikti muitinei, tačiau jis to nepadarė:

2.1. Kai privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami per muitines, pateikiant netikrus ar suklastotus dokumentus, nusikaltimas yra baigtas nuo tokių dokumentų pateikimo muitiniam tikrinimui momento.

2.2. Kai asmuo privalomus pateikti muitinei daiktus per valstybės sieną gabena slėptuvėse arba vietose, apsunkinančiose jų aptikimą, nusikaltimo baigtumas priklauso nuo pasirinktos deklaravimo formos:

- kai deklaruojama žodžiu, nusikaltimas yra baigtas, kai prieš muitinį patikrinimą asmuo žodžiu paaiškina, kad deklaruotinių daiktų negabena.

Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-431/2002 LAT atmetė kasatoriaus A.Barannikovo skundą ir pripažino, kad pirmosios instancijos teismas nuteistojo veika teisingai kvalifikavo pagal BK 312 str. 2 d. kaip baigtą nusikaltimą. Teismas išaiškino, kad kasatoriui pareiga pateikti muitinei gabenamus daiktus atsirado jam įėjus į muitinio patikrinimo zoną. Būdamas muitinės patikrinimo zonoje, A.Barannikovas gabenamų narkotinių medžiagų, t.y. privalomų pateikti muitinei daiktų, muitinei nepateikė. Muitininkui paklausus, ką jis nešas, šis atsakė jog nieko neneša¹⁰⁵. Nusikaltimas yra baigtas nuo to momento, kai nuteistasis patvirtino, kad deklaruotinių daiktų negabena.

- kai asmuo pasirinko deklaravimą raštu, nusikaltimas yra baigtas nuo deklaracijos pateikimo momento.
- kai asmuo prekes deklaruoja veiksmu, nusikaltimas yra baigtas, kai kaltininkas veiksmu leidžia suprasti muitinės pareigūnams, kad jis deklaruojamų prekių negabena. Nusikaltimas yra baigtas, kai asmuo, gabendamas deklaruotinas prekes, įvažiuoja/įeina į žaliąjį kanalą.

Nagrinėtoje baudžiamojoje byloje LAT pripažino, kad nuteistasis, gabenęs deklaruotinus daiktus žaliuoju kanalu, padarė kontrabandą. Nuteistojo veika buvo kvalifikuota kaip baigtas nusikaltimas, neatsižvelgiant į tai, kad jis buvo sustabdytas muitiniam patikrinimui, žaliojo kanalo dar nepravažiavęs. Galimybė deklaruoti prekes ar leisti grįžti su prekėmis atgal, kai atliekamas autotransporto priemone vykstančio keleivio, pasirinkusio žaliąjį kanalą, muitinis tikrinimas, norminiuose aktuose nėra numatyta¹⁰⁶.

Reikėtų aptarti kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų kontrabandos baigtumo momentą. Mano manymu, kai minėti daiktai gabenami per valstybės sieną nepateikiant jų

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 14 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-431/2002

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 29 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2005

muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengiant, nesvarbu, ar asmuo turi leidimą, kontrabanda laikoma baigtu nusikaltimu nuo minėtų daiktų patekimo į pasienio juostos ribas momento arba nuo tada, kai asmeniui atsirado pareiga gabenamus daiktus pateikti muitinei, tačiau jis to nepadarė.

Daug sunkiau nustatyti kontrabandos baigtumo momentą, kai asmuo minėtus daiktus pateikia muitinės kontrolei, tačiau neturi leidimo jų gabenti. Teismų praktikos šiuo klausimu neradau, todėl sunku pasakyti, nuo kurio momento šis nusikaltimas laikomas baigtu.

Manau, kad, kadangi įstatymuose nustatyta pareiga pateikti muitinei deklaraciją ir leidimą vienu metu, galima daryti išvada, kad nusikaltimo baigtumo momentas bus toks pat, kaip ir deklaracijos nepateikimo muitinei atveju. Mano manymu, šiuo atveju kontrabanda turėtų būti laikoma baigta, kai asmeniui atsirado pareiga pateikti leidimą muitinei, tačiau asmuo šio leidimo nepateikia.

Pradėjus muitinį tikrinimą, tuo labiau suradus kontrabandos dalyką, asmens prisipažinimas, kad gabena deklaruotinus daiktus, negali būti vertinamas kaip savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikalstamą veiką¹⁰⁷. Jeigu muitinio tikrinimo metu randami neteisėtai gabenami daiktai, kaltininkų veika turi būti kvalifikuojama kaip baigtas nusikaltimas, o ne kaip pasikėsinimas padaryti kontrabandą.

Reikėtų pažymėti, kad galiojant senajam BK kontrabanda buvo laikoma baigtu nusikaltimu, kai kontrabandos dalykas buvo slepiamas vietose, apsunkinančiose jo aptikimą, nuo to momento, kai muitinio patikrinimo metu jis buvo aptiktas¹⁰⁸.

Pakartotinus baigtus kontrabandos nusikaltimus reikia skirti nuo vieno tęstinio, kai neteisėtas daikto gabenimas per valstybės sieną realizuojamas per kelis kartus, tačiau šiuos veiksmus jungia bendra tyčia padaryti vieną nusikaltimą¹⁰⁹.

2.4. Subjektas

Baudžiamojon atsakomybėn yra traukiamas asmuo, padaręs nusikalstamą veiką. Baudžiamosios atsakomybės subjektas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąją teisę gali būti ir fizinis ir juridinis asmuo.

Kontrabandos subjektas – asmuo, kuris neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabena privalomus pateikti muitinei daiktus. Kontrabandos subjektu gali būti ir fizinis, ir

---

¹⁰⁷ Misiūnas, J. *Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabanda*// Teisės problemos. 1997, Nr. 2-18. 59 p.

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1997 m. sausio 16 d. nutarimas Nr. 1 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje”.

¹⁰⁹ Teismų praktikos, nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl kontrabandos, apžvalga, patvirtinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr. 43.

juridinis asmuo. Atskirai aptarsiu fizinį ir juridinį asmenį apibūdinančius požymius, reikšmingus traukiant asmenį baudžiamojon atsakomybėn.

Kontrabandos subjektas yra pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas 16 metų sulaukęs fizinis asmuo, kuris neteisėtai per valstybės sieną gabena privalomus pateikti muitinei daiktus.

Įstatymų leidėjas preziumuoja, kad sulaukęs šešiolikos metų asmuo, nors ir būdamas nepilnametis, jau yra pakankamai protiškai išsivystęs, taigi gali suprasti savo veiksmų pobūdį ir esmę. Tačiau gali būti, kad asmuo, neteisėtai gabenantis per valstybės sieną privalomus pateikti muitinei daiktus, nors yra sulaukęs šešiolikos metų, atitinka keturiolikos metų asmens socialinę brandą. Toks asmuo trauktinas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą bendrais pagrindais, nes amžius yra formalusis nusikaltimo sudėties požymis.

Traukiant fizinį asmenį baudžiamojon atsakomybėn turi būti nustatoma, kokio amžiaus jis buvo, kai darė nusikalstamą veiką. Gali būti situacijos, kad bylos tyrimo ar teismo nagrinėjimo metu kontrabandą padaręs asmuo yra sulaukęs įstatymo reikalaujamo amžiaus, tačiau jeigu tuo metu, kai neteisėtai per valstybės sieną gabeno daiktus, jis nebuvo sulaukęs 16 metų, baudžiamojon atsakomybėn jis negali būti traukiamas.

Kaltininko pilietybė neturi jokios reikšmės baudžiamosios atsakomybės atsiradimui. Baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą traukiami Lietuvos Respublikos piliečiai, asmenys be pilietybės, užsieniečiai, asmenys, turintys dvigubą pilietybę. Neturi reikšmės ir asmens tarnybinė padėtis.

Baudžiamojon atsakomybėn gali būti traukiamas ne kiekvienas 16 metų sulaukęs, o tik pakaltinamas žmogus.

Pakaltinamumas – tai fizinio asmens sugebėjimas suvokti savo veiksmų esmę ir juos valdyti. Tik iš pakaltinamo asmens baudžiamasis įstatymas gali bei turi reikalauti daryti tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo jų ir už šio reikalavimo nevykdymą grasinti jam kriminaline bausme¹¹⁰. Pakaltinamumas yra būtina kaltės sąlyga, todėl tik dėl pakaltinamo asmens galima kelti klausimą, ar jis kaltas dėl nusikalstamos veikos padarymo, ar jo veikoje yra nusikalstamos veikos sudėtis. Pakaltinamumo baudžiamojoje byloje įrodinėti nereikia. Preziumuojama, kad visi žmonės yra pakaltinami.

Lietuvos baudžiamoji teisė nepripažįsta objektyvaus pakaltinimo, todėl fizinis asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn ir jam negali būti skiriama bausmė, jei jis pavojingą ir baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką padarė būdamas nepakaltinamas. Toks asmuo nėra ir negali būti pripažintas nusikalstamos veikos subjektu.

Nepakaltinamumas – tai psichinė asmens būseną, kuri uždraustos veikos darymo metu dėl psichikos sutrikimo neleidžia asmeniui suvokti tokios veikos pavojingumo arba valdyti savo

---

¹¹⁰ Abramavičius, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius, 2004. 115 p.

veiksmų. Nepakaltinamas asmuo netraukiamas baudžiamojon atsakomybėn ir nebaudžiamas, nes nesuvokdamas savo veiksmų esmės ar negalėdamas jų valdyti jis negali suvokti ir jam skiriamos bausmės arba baudžiamojo poveikio priemonių. Nepakaltinamam pripažintam asmeniui taikomos tik priverčiamosios medicininės priemonės.

Baudžiamasis įstatymas numato ir riboto pakaltinamumo institutą. Ribotas pakaltinamumas – tai tokia psichinė fizinio asmens būseną, kuri uždraustos veikos darymo metu dėl psichikos sutrikimo, nesančio pakankamu pagrindu pripažinti jį nepakaltinamam, neleidžia asmeniui visiškai suvokti pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio ar valdyti savo veiksmų. Ribotai pakaltinamam pripažintam fiziniam asmeniui baudžiamoji atsakomybė už padarytą nusikalstamą veiką atsiranda bendrais pagrindais. Tačiau pripažinus asmenį ribotai pakaltinamam, Baudžiamajame kodekse numatyta galimybė skirtiną bausmę švelninti.

Reikia pabrėžti, kad įstatyme ribotas pakaltinamumas, kaip ir nepakaltinamumas siejami tik su psichikos ligomis. Riboto pakaltinamumo sąvoka neapima tokių situacijų, kai asmens suvokimas yra sumažėjęs ne dėl psichikos ligos, o dėl kitų, ne nuo jo priklausančių priežasčių, pavyzdžiui, asmens socialinės ar psichinės brandos ypatumų.

Greta termino „nusikalstamos veikos subjektas“ baudžiamosios teisės teorijoje vartojamas „nusikalstamą veiką padariusio asmens asmenybės“ terminas. Nusikaltėlio asmenybė neturi jokios reikšmės vertinant padarytą veiką nusikalstamos veikos sudėties požiūriu. Tačiau tai nereiškia, kad nusikaltėlio asmenybė neturi jokios baudžiamosios teisinės reikšmės. Nors ir neturi įtakos baudžiamajam teisiniui nusikalstamos veikos vertinimui, nusikaltusio žmogaus asmenybė turi didžiulę įtaką individualizuojant baudžiamąją atsakomybę ir bausmę¹¹¹.

Taigi kad fizinį asmenį galima būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą, jis turi būti sulaukęs 16 metų ir būti pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas. Kiti požymiai, apibūdinantys nusikalstamą veiką padariusį asmenį, neturi reikšmės vertinant, ar yra kontrabandos sudėtis.

Kontrabandos subjektais gali būti muitinės, VSAT bei kitų įstaigų pareigūnai. Kai kontrabandos nusikaltime dalyvauja šie asmenys, jų veikos kvalifikuojamos pagal sutaptį ir už atitinkamą nusikalstamą veiką valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams.

Muitinės pareigūnai kontrabandos nusikaltimuose dažniausiai atlieka padėjėjų vaidmenį, nes pagal susitarimą su kontrabandos vykdytojais, organizatoriais per muitinę praleidžia neteisėtai gabenamus daiktus. Tokiose baudžiamosiose bylose turi būti nustatomas priežastinis ryšys tarp visų bendrininkų atliktų konkrečių veiksmų ir bendrai padarytos veikos, nes kiekvienas iš jų atlieka reikšmingus bendrojoje nusikalstamoje veikoje veiksmus ir taip sudaro sąlygas veikti

---

¹¹¹ Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius : Justitia, 2006, 311 p.

kitiems bendrininkams¹¹². Tokiais atvejais be muitinės pareigūnų pagalbos kontrabandos būtų neįmanoma padaryti arba jos padarymas iš esmės pasunkėtų.

2005 m. rugsėjo 6 d. baudžiamojoje byloje Nr. 2K-530/2005 LAT konstatavo, kad VSAT pareigūnai, veikdami savo naudai iš anksto susitarė priimti 1800 eurų kyšį iš V. Narkaus už neteisėtą veikimą – dviejų refrižeratorių praleidimą išvykti iš Lietuvos į Baltarusiją, neatliekant šių transporto priemonių patikrinimo, ir taip padėjo daryti kontrabandą¹¹³.

Jei valstybės tarnautojai dėl neatsargumo neatliko savo pareigų ar jas atliko netinkamai, ir dėl to privalomi pateikti muitinei daiktai buvo neteisėtai pergabenti per valstybės sieną, jie negali būti pripažįstami kontrabandos subjektais. Tokiais atvejais valstybės tarnautojų veikos kvalifikuojamos tik pagal BK 229 straipsnį kaip tarnybos pareigų neatlikimas. Konkrečioje byloje sprendžiant, ar valstybės tarnautojai yra kontrabandos subjektais, reikia nustatyti jų kaltės formą. Jeigu jie tyčia neatliko arba netinkamai atliko savo pareigas, siekdami padėti kontrabandos vykdytojams pergabenti kontrabandos dalyką per valstybės sieną, jie yra kontrabandos subjektais ir jų veika kvalifikuojama pagal BK 199 straipsnį ir kitą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, tačiau jeigu jie savo pareigų neatliko ar netinkamai atliko dėl neatsargumo, o kontrabandos vykdytojais tuo pasinaudojo ir neteisėtai pergabeno kontrabandos dalyką per sieną, tokiu atveju jie nepripažįstami kontrabandos subjektais ir jų veika kvalifikuojama tik pagal BK 229 straipsnį.

2006 m. balandžio 25 d. LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-229/2006 pripažino, kad Kauno apygardos teismas teisingai kvalifikavo Ž. Antanavičiaus veiką pagal BK 229 straipsnį. Jis nuteistas už tai, kad būdamas valstybės tarnautojas neatliko tarnybinių pareigų, o būtent: Č.B ir C.M. pateikus suklastotus kontrolinius talonėlius, fiktyviai patvirtinančius, kad jų vežami kroviniai buvo pateikti muitinės kontrolei, Ž. Antanavičius nepatikrino kompiuterio magnetinėse laikmenose duomenų apie tai, ar muitinis tikrinimas iš tikrųjų buvo atliktas. Tokiais veiksmais jis padarė didelę žalą valstybei, nes sudarė sąlygas įvežti į Lietuvą kontrabandinį krovinį, diskreditavo Lietuvos Respublikos muitinės vardą¹¹⁴.

Kontrabanda gali būti padaroma vieno ar kelių asmenų, tačiau tai neturi reikšmės kontrabandos sudėties analizei, todėl magistro darbe bendrininkavimas kontrabandos bylose nenagrinėjamas.

Toliau aptarsiu juridinio asmens, kaip kontrabandos subjekto, požymius.

BK 20 str. 1 dalyje įtvirtinta, kad juridinis asmuo atsako už tas nusikalstamas veikas, už kurių padarymą BK specialiojoje dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė. Juridinis asmuo

---

¹¹²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 27 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-163/2008.

¹¹³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 6 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-530/2005

¹¹⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 25 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-229/2006

yra kontrabandos subjektas, kadangi BK 199 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad „už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo“.

Teisėsaugos pareigūnai, aiškindami baudžiamąjį įstatymą ir sprenddami juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės klausimus, vadovaujasi Civilinio kodekso normomis, nes Civilinio kodekso 2.33 straipsnyje pateikta juridinio asmens sąvoka.

Juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises ir pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme. Kartu vadovaujamosi ir BK normomis, nes BK 20 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad pagal šį kodeksą neatsako valstybė, savivaldybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija.

Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos formuluojamos BK 20 straipsnio 2 ir 3 dalyse. Straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytas nusikalstamas veikas tik tuo atveju, jeigu nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai ar juridinio asmens vardu, jeigu jis, eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje, turėjo teisę:

- 1) atstovauti juridiniam asmeniui, arba
- 2) priimti sprendimus juridinio asmens vardu, arba
- 3) kontroliuoti juridinio asmens veiklą.

Šio straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad juridinis asmuo gali atsakyti už nusikalstamas veikas ir tuo atveju, jei jas juridinio asmens naudai ir interesais padarė juridinio asmens darbuotojas arba įgaliotas atstovas dėl aukščiau išvardintų asmenų nepakankamos kontrolės arba priežiūros.

Reikėtų atsakyti į klausimą, kas sudaro sąvokos „eidamas vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje“ turinį. Einantis vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje fizinis asmuo – tai fizinis asmuo, esantis juridinio asmens valdymo organo nariu, taip pat įstatymų ar įstatų numatytais atvejais, fizinis asmuo, esantis juridinio asmens dalyviu ir galintis įgyvendinti juridinio asmens subjektiškumą. Konkrečios fizinio asmens pareigos juridiniame asmenyje ir šių pareigų pavadinimas kvalifikuojant veiką neturi reikšmės, kadangi šiuo atveju ne einamų pareigų pavadinimas, o galimybė ar teisė pagal einamas pareigas įgyvendinti juridinio asmens subjektiškumą bei formuoti juridinio asmens valią tiek išorinėje juridinio asmens veiklos srityje, tiek juridinio asmens viduje, sudaro požymio „ėjo vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje“ turinį¹¹⁵.

Nusikalstama veika turėtų būti laikoma „padaryta juridinio asmens naudai“ tik jei byloje yra aiškiai nustatyta turtinė nauda. Norint konstatuoti, kad iš fizinio asmens nusikalstamos veikos juridinis asmuo gavo naudos, reikia nustatyti, kad egzistuoja nusikalstamos veikos ir

---

¹¹⁵ Sinkevičius, E. *Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė pagal 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir jos sąlygas*.// Teisė. 2003, Nr. 48. 136 p.

juridinio asmens turto masės piniginės išraiškos padidėjimo tiesioginis ar net netiesioginis priežastinis ryšis. Dėl fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos juridinis asmuo praturtėja ne tik tuomet, kai gauna įkainojamų gėrių daugiau, nei galima objektyviai gauti iš konkrečios apyvartos, bet ir tuomet, kai juridinis asmuo privalo padaryti privalomų išlaidų, tačiau dėl fizinio asmens padaryto nusikaltimo šių išlaidų išvengia ir išsaugo savo turto masės piniginę vertę nepakitusia. Neteisėtai gabenant privalomus pateikti muitinei daiktus per valstybės sieną, juridinis asmuo nesumoka arba sumoka mažesnius privalomus maito mokesčius, dėl to gauna turtinės naudos¹¹⁶.

BK 20 str. 4 dalyje formuluojama taisyklė, kad juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė, organizavo, kurstė arba padėjo padaryti nusikalstamą veiką, baudžiamosios atsakomybės. Kita vertus, jei byloje yra pateiktas kaltinimas fiziniam asmeniui, tai nepašalina galimybės traukti baudžiamojon atsakomybėn ir juridinį asmenį. Tačiau galimos situacijos, kai baudžiamojon atsakomybėn byloje bus galima traukti tik fizinį ar tik juridinį asmenį. Nuosprendis byloje apsiribos fizinio asmens baudžiamąja atsakomybe tuo atveju, jei nebus nustatyta juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygų. Kitas klausimas, ar nuosprendis gali apsiriboti juridinio asmens patraukimu baudžiamojon atsakomybėn. Gali paaiškėti nusikalstamos veikos požymių, tačiau nepavyks byloje nustatyti konkretaus fizinio asmens, padariusio nusikalstamą veiką, o pati veika yra padaryta juridinio asmens veiklos srityje ir juridinio asmens interesais. Būtų logiška tokiomis sąlygomis baudžiamojon atsakomybėn traukti bent jau juridinį asmenį. Tačiau remiantis BK 20 straipsnyje suformuluotomis juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygomis tokia išvada būtų neteisinga, nes neatitiktų įstatymo reikalavimų. BK 20 str. 2 dalyje nustatyta, kad juridinis asmuo atsako už fizinio asmens padarytą nusikalstamą veiką tik tuo atveju, jei nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai arba interesais padarė fizinis asmuo, veikęs individualiai arba juridinio asmens vardu. Taigi juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė yra išvestinė iš fizinio asmens baudžiamosios atsakomybės. Ji gali papildyti fizinio asmens baudžiamąją atsakomybę, bet negali jos pakeisti. Nenustačius fizinio asmens, neįmanoma juridinio asmens atsakomybė. Tiesa, gali būti, kad yra nustatytas fizinis asmuo, padaręs nusikalstamą veiką, tačiau jis nepakaltinamas, todėl netraukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Tokia situacija išties reta, bet ji galima. Tokiu atveju baudžiamojon atsakomybėn traukiamas tik juridinis asmuo¹¹⁷.

Kontrabandos tiesioginis vykdytojas yra asmuo, kuris realizuoja nusikaltimo objektyviają pusę, t.y. neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabena privalomus pateikti muitinei daiktus. Jeigu kontrabandos dalyko gabenimas realizuojamas per nepakaltinamą,

---

¹¹⁶ *Ibid*, 138 -139p.

¹¹⁷ Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius : Justitia, 2006, 313-314 p.

arba 16 metų nesulaukusį asmenį, arba per asmenį, nežinantį apie organizatoriaus nusikalstamą kėsą, tai asmuo, organizavęs tokį gabenimą, yra nusikaltimo ir vykdytojas ir, žinoma, subjektas.

2.5. Subjektyvioji pusė

Nusikalstamos veikos subjektyvioji pusė – tai visuma požymių, apibūdinančių asmens psichinį santykį su daroma pavojinga veika ir jos pasekmėmis. Baudžiamojoje teisėje, norint pavojingą asmens poelgį pavadinti nusikalstama veika, reikia nustatyti ne tik objektyvius, bet ir subjektyvius nusikalstamos veikos sudėties požymius. Subjektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai apibūdina žmogaus vidinę – psichologinę, savo elgesį suvokiančią, pateisinančią, nukreipiančią ir kontroliuojančią pusę¹¹⁸.

Prie požymių, sudarančių nusikalstamos veikos sudėties subjektyviąją pusę, priskiriama kaltė, motyvas ir tikslas. Kiekvieno iš šių požymių reikšmė nevienoda, bet visi jie apibūdina tą vidinį procesą, kuris vyksta nusikalstamą veiką darančio asmens psichikoje, ir išreiškia jo sąmonės ir valios ryšį su daroma pavojinga visuomenei veika.

Kaltė yra pagrindinis subjektyvusis nusikalstamos veikos sudėties požymis. Ji yra būtinoji kiekvienos nusikalstamos veikos sudėties dalis, todėl turi būti įrodinėjama kiekvienoje baudžiamojoje byloje. Kaltė - tai asmens, padariusio nusikalstamą veiką, vidinis (psichinis) santykis su objektyviaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais¹¹⁹.

BK išskiriamos dvi kaltės formos: tyčinė ir neatsargi kaltė. Reikia nustatyti, kokia kaltės forma būdinga kontrabandos nusikaltimui. BK 199 straipsnyje tiesiogiai nenurodyta kontrabandos kaltės forma, tačiau pasiremiant BK 16 str. 4 dalimi, kurioje yra įtvirtinta, kad „asmuo baudžiamas už nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymą dėl neatsargumo tik šio kodekso specialiojoje dalyje atskirai numatytais atvejais“, daroma išvada, kad kontrabandos nusikaltimo kaltės forma yra tik tyčia, ir šis nusikaltimas negali būti padaromas neatsargiai.

BK įvardijamos dvi tyčinės kaltės rūšys: tiesioginė ir netiesioginė tyčia, taigi reikia nustatyti, kokia tyčia būdinga kontrabandos nusikaltimui.

Tyčią skirstyti į tiesioginę ir netiesioginę galima tik kai nusikalstamos veikos sudėtis yra materialioji. Padarant nusikalstamas veikas, kurių sudėtys yra formalios, tyčia gali būti tik tiesioginė. Kadangi kontrabandos sudėtis yra formalioji, daroma išvada, kad šis nusikaltimas gali būti padaromas tik tiesiogine tyčia. Kaltininkas supranta, kad per valstybės sieną gabena privalomus deklaruoti daiktus, nepateikdamas jų kontrolei ar kitaip vengdamas šios kontrolės, ir nori taip veikti.

---

¹¹⁸ *Ibid*, 319 p.

¹¹⁹ *Ibid*, 337 p.

Psichinis santykis su padarinių numatymu ir jų norėjimas neįeina į tyčios apibrėžimą, nes padariniai nėra formalių nusikalstamos veikos sudėčių požymis.

Darydamas nusikalstamą veika, asmuo turi suvokti nusikalstamos veikos pobūdį, t.y. jis turi suvokti faktines daromos veikos aplinkybes ir daromos veikos socialinę reikšmę.

Faktinių daromos veikos aplinkybių suvokimas reiškia, kad asmuo suvokia faktines poelgio aplinkybes, t.y. jis aiškiai įsivaizduoja, kokią daro veiką, kuriai vertybei kelia pavojų, kokią veikos padarymo būdą pasirinko, koks yra veikos padarymo dalykas ir panašiai. Pavyzdžiui, nustatius kad asmuo neteisėtai per sieną gabeno privalomus pateikti muitinei daiktus, nepateikdamas jų muitinės kontrolei, juos slėpdamas specialiai įrengtose slėptuvėse, turi būti įrodyta, kad kaltininkas suvokė, kad neteisėtai gabena per sieną prekes specialiai įrengtose slėptuvėse¹²⁰. Jei asmuo sulaikytas gabenęs per valstybės sieną vaistus, kuriuose yra psichotropinių medžiagų, nepateikdamas muitinės kontrolei, jis atsakys už kontrabandą tik tuo atveju, jei suvokė gabenęs tokius vaistus (nusikaltimo dalyką)¹²¹.

Daromos veikos pavojingumo suvokimas yra ir tai, kad asmuo suvokė socialinę daromos veikos reikšmę. Ši nuostata aiškinama taip, kad asmuo iš principo suvokia nusikalstamą daromos veikos pobūdį.

Kyla klausimas, ar padaryti išvadą esant tyčios intelektualųjį momentą pakanka, jog asmuo suvoktų, kaip apskritai vertinamas visuomenėje jo poelgis, ar reikalaujama, kad asmuo suvoktų jog jo poelgis iš tiesų yra priešingas baudžiamajai teisei. Pavyzdžiui, asmuo neįdėmiai stebėjo įstatymų leidybą ir nežinojo, kad priimtas ir įsigaliojęs įstatymas, kriminalizavęs poelgį. Pagal galiojančius įstatymus išvadai apie padarytos veikos pavojingo pobūdžio suvokimą neturi lemiamos reikšmės įstatymų žinojimas ir padarytos veikos priešingumo baudžiamajai teisei suvokimas. BK 2 str. 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad įstatymų nežinojimas nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžia. Ši nuostata į BK perkelta iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos, kurios 7 straipsnio 3 dalyje numatyta analogiška nuostata¹²². Taigi galima drąsiai teigti, kad veikos priešingumo teisei nesuvokimas (įstatymų nežinojimas) nėra pateisinama gynyba nuo pateikto kaltinimo ir neeliminuoja kaltės. Kita vertus, BK 2 str. 3 dalyje numatant, kad asmuo atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuomet, jei jis yra kaltas padaręs nusikalstamą veiką ir tik jeigu veikos padarymo metu iš jo buvo galima reikalauti įstatymus atitinkančio elgesio, asmeniui suteikiamas šansas įrodinėti savo nekaltumą specifinėmis situacijomis, t.y. įrodinėti, kad jis dėl objektyvių priežasčių negalėjo suvokti daromos veikos priešingumo baudžiamajam įstatymui¹²³.

¹²⁰ Зубкова, В. И. *Курс уголовного права. Том 4. Особенная часть*. Москва, 2002. С 89.

¹²¹ Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius : Justitia, 2006, 336 p.

¹²² Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014

¹²³ *Ibid*, 345-346 p.

2002 m. gegužės 7 d. Baudžiamojoje byloje Nr. 2K–127p/2002, LAT nagrinėjo S.Kozyrevo kasacinį skundą. Nuteistasis teigė, tad neturėjo tyčios neteisėtai per valstybės sieną gabenti 20 109 JAV dolerių. Jis bandė įrodyti, kad jis nežinojo pinigų gabenimo per valstybės sieną tvarkos reikalavimų todėl, kad nebuvo apie tai tinkamai ir laiku informuotas, jie nebuvo viešai ir suprantamai paskelbti.

Tačiau LAT Vilniaus oro uoste teikiamas keleiviams informacijos sąlygas, būdą, apimtį ir priemones, pripažino pakankamomis. Tai reiškė, kad nuteistasis galėjo nekliudomai susipažinti, su pinigų gabenimo per valstybės sieną tvarka ir sąlygomis. Byloje taip pat buvo nustatyta, kad S.Kozyrevas praeityje daug kartų vyko per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, taip pat ir verslo reikalais, prieš pakartotinį patikrinimą muitinės pareigūnų paklaustas, ar gabenąs deklaruotinių daiktų, į tai atsakydamas nurodė tokią gabenamų daiktų vertę, kuriai esant deklaravimas nebūtinas, t.y. aplinkybes, rodančias, kad S.Kozyrevui buvo pakankamai žinomi turimų daiktų ir pinigų gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nustatytos tvarkos reikalavimai¹²⁴.

Be pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio ir šios veikos draudžiamumo suvokimo baudžiamosiose bylose dėl kontrabandos turi būti įrodinėjama, kad asmuo norėjo per valstybės sieną neteisėtai gabenti tam tikrus daiktus. Tai yra nustatomas sąmoningas asmens valios nukreipimas nesilaikyti įstatymuose numatytų reikalavimų – pateikti muitinės kontrolei deklaruotinas prekes.

Neteisėtai gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus per valstybės sieną, kaltininkas veikia apibrėžta tyčia. Kontrabandos subjektas savo veika siekia konkretaus rezultato, o būtent – neteisėtai per valstybės sieną pergabenti privalomus pateikti muitinei daiktus. Kaltininkas veikia iš anksto susiformavusia tyčia, nes iš anksto sudaro nusikaltimo planą, numato veikimo būdą, apgalvoja metodus, dažnai atlieka kai kuriuos paruošiamuosius veiksmus, tai yra suklastoja dokumentus, paperka muitinės pareigūnus, įrengia slėptuves, ieško bendrininkų. Visa tai rodo tvirtą kaltininko pasiryžimą daryti nusikaltimą, o kartu ir padidintą jo pavojingumą visuomenei.

Rusų mokslininkas S.J. Sučkov teigia, kad kontrabandai visada yra būdingas aiškiai išreikštas tikslas. Tai yra kaltininkas siekia ne tik neteisėtai pergabenti privalomus pateikti muitinei daiktus per sieną, bet ir realizuoti juos kitos valstybės rinkoje. Nenustačius šio tikslo, asmuo negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą¹²⁵.

Su šia nuomone vargu ar galima sutikti. Kontrabandos sudėtis yra formali, o jos objektyviają pusę apibūdina neteisėtas daiktų gabenimas per valstybės sieną. Kitokio nusikalstamo

---

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 7 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K/127p/2002.

¹²⁵ Сучков, Ю.И. *Таможенные преступления*. Калининград, 2000. С. 69.

rezultato pasiekimas, išskyrus neteisėtą minėtų daiktų pergabenimą per valstybės sieną, nėra reikalaujamas pripažįstant šį nusikaltimą baigtą.

Motyvai ir tikslai nėra kontrabandos sudėties subjektyviosios pusės požymiais. Kontrabandos kvalifikacijai kaltininko veikos motyvai ir tikslai reikšmės neturi, nes jau pats kontrabandos dalykas parodo padidintą tokios veikos pavojingumą¹²⁶.

Analizuojant kontrabandos bylas, daroma išvada, kad dažniausiai kaltininkas veikia vedamas savanaudiškų motyvų ir tikslo pasipelnyti arba išvengti mokesčių.

3. Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai

BK 199 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta kvalifikuota kontrabandos sudėtis. Kontrabandos didesnę pavojingumą lemia specialaus dalyko, kuris kelia grėsmę valstybės ir visuomenės saugumui, atskirų asmenų sveikatai bei gyvybei, neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną.

Specialiuoju kontrabandos dalyku yra šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios, radioaktyviosios medžiagos ar kitos strateginės prekės, nuodingosios, stipriai veikiančios, narkotinės, psichotropinės medžiagos ir narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai). Šis sąrašas yra baigtinis ir jokie teisės aktai jo plėsti negali, išskyrus įstatymus dėl baudžiamojo kodekso pakeitimo bei papildymo.

Tam, kad būtų nustatytas šių dalykų priklausomumas konkrečiai kategorijai, vadovaujantis Baudžiamojo proceso kodekso 208 straipsniu, gali būti skiriama ekspertizė arba tai pavedama nustatyti specialistui.

Kontrabandos specialaus dalyko sąvokos yra apibrėžtos atskiruose Lietuvos Respublikos įstatymuose.

Šaunamųjų ginklų¹²⁷ ir šaudmenų¹²⁸ sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme¹²⁹.

Nešaunamųjų ginklų neteisėto gabenimo per valstybės sieną atveju, kaltininkų veikla kvalifikuojama pagal 199 straipsnio pirmąją dalį, jei šių ginklų vertė viršija 250 MGL dydžio sumą.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. sausio 28 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-96 / 2003.

¹²⁷ Šaunamasis ginklas – įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas kaip ginklas, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga gali būti paleisti kulkos, sviediniai arba kenksmingos, dirginančiosios medžiagos mechanškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duotas garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys (vamzdis, būgnelis, spyna (užraktas), spynos (užrakto) rėmas, pistoleto (revolverio) rėmas ir jų pusgaminiai, taip pat į šaunamojo ginklo vamzdį įdedamas įdėklas (mažesnio kalibro vamzdis).

¹²⁸ Šaudmuo - daiktų ir medžiagų visuma, skirta šūviui iš šaunamojo ginklo atlikti.

¹²⁹ Valstybės žinios. 2007, Nr. 135-5452

Sprogmenų¹³⁰ ir sprogstamųjų medžiagų¹³¹ sąvokas apibrėžia Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas¹³².

Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas¹³³ apibrėžia radioaktyviųjų medžiagų¹³⁴ sąvoką.

Strateginių prekių¹³⁵ sąrašą pateikia ir šių prekių sąvoką apibrėžia Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas¹³⁶.

Lietuvos Respublikos nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatyme¹³⁷ yra pateiktas nuodingųjų medžiagų¹³⁸ apibrėžimas.

Stipriai veikiančių medžiagų sąvokos neapibrėžia joks Lietuvos Respublikos teisės aktas. Šių medžiagų apibrėžimo tenka ieškoti doktrinoje. Stipriai veikiančios medžiagos - tai tokios medžiagos, kurios panaudotos atitinkamais kiekiais ar neleistinu būdu gali padaryti žalą žmogaus sveikatai. Tai gali būti migdomieji, nuskausminamieji ir kiti vaistai (analginas, veronalis, liuminalis)¹³⁹.

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų¹⁴⁰ sąvokas apibrėžia Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas¹⁴¹. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašai yra patvirtinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašų patvirtinimo“¹⁴² su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.

---

¹³⁰ Sprogmuo – įtaisas, specialiai pagamintas sprogimui tam tikromis sąlygomis sukelti. Tai įvairūs dariniai, kurių turinys užpildytas sprogstamąja medžiaga. Tai minos, bombos, granatos, įvairūs sprogmenų įtaisai ir kiti panašūs daiktai, turintys sprogstamosios medžiagos ir skiriami naikinti gyvajai jėgai bei technikos priemonėms, griauti įtvirtinimams, statiniams ardyti komunikacijoms, apšviesti aplinkai, sudaryti dūmų uždangai ir pan.

¹³¹ Sprogstamoji medžiaga – cheminis junginys ar mišinys, kuris veikiamas smūgio, kibirkšties, liepsnos, trinties ar kito išorinio impulso geba sprogti

¹³² Valstybės žinios. 2003, Nr. 17-701.

¹³³ Valstybės žinios. 1999, Nr.11-239

¹³⁴ Radioaktyvioji medžiaga - kiekviena medžiaga, kurioje yra vienas arba daugiau radionuklidų ir kurių savitasis aktyvumas viršija nustatytą dydį.

¹³⁵ Strateginės prekės – dvejopo naudojimo prekės ir technologijos ir (ar) karinė įranga, taip pat paslaugos, susijusios su šiomis prekėmis.

Dvejopo naudojimo prekės ir technologijos – prekės, programinė įranga ir technologijos, kurios gali būti naudojamos ir civiliniams, ir kariniams tikslams.

Karinė įranga – technika ir jos komponentai, technologijos, programinė įranga, ginklai, amunicija bei jos dalys, sprogmenys, specialiai sukurti ar pritaikyti kariniams tikslams.

¹³⁶ Valstybės žinios 1995, Nr. 61-1533.

¹³⁷ Valstybės žinios. 2001, Nr. 64-2330.

¹³⁸ Nuodingosios medžiagos – labai toksiškos, toksiškos, kancerogeninės, mutageninės, toksiškos reprodukcijai cheminės medžiagos ir (ar) preparatai.

¹³⁹ Misiūnas, J. *Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabanda*// Teisės problemos. 1997, Nr. 2-18. 56 p

¹⁴⁰ Narkotinės ir psichotropinės medžiagos - į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kontroliuojamų medžiagų sąrašus įrašytos gamtinės ar sintetinės medžiagos, kurios dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo jomis sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, ar pavojų žmogaus sveikatai.

¹⁴¹ Valstybės žinios. 1998, Nr. 8-161

¹⁴² valstybės žinios. 2000, Nr. 4-113

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių)¹⁴³ apibrėžimą pateikia Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas¹⁴⁴, o šių medžiagų sąrašas¹⁴⁵ pateiktas Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 273/2004 „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių)“ pirmame priede¹⁴⁶.

Kai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną kontrabanda gabenami BK 199 straipsnio 2 dalyje nurodyti daiktai, jų vertė nenustatinėjama. Specialaus dalyko kontrabanda visais atvejais užtraukia baudžiamąją atsakomybę nepriklausomai nuo jo gabenimo masto ir kiekio¹⁴⁷.

Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą specialaus dalyko gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną atsiranda, kai kaltininkas minėtus daiktus per valstybės sieną gabena neteisėtai: nepateikdamas jų muitinės kontrolei, arba kitaip jos išvengdamas, arba neturėdamas leidimo jų gabenti per valstybės sieną.

A.S. pripažintas kaltu pasikėsinęs pergabenti per Lietuvos Respublikos valstybės sieną psichotropines medžiagas neturėdamas leidimo ir nepateikdamas jų muitinės kontrolei. Kasatorius teigė, kad jis neturėjo tikslo paslėpti vežamų daiktų ar kitaip išvengti muitinės kontrolės. Tačiau LAT išaiškino, kad, remiantis, LAT senato 2003 m. gruodžio 29 nutarimo Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ 2 punktu, kontrabanda yra BK 199 str. 2 dalyje išvardintų dalykų gabenimas per valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei, arba kitaip šios kontrolės išvengiant, arba neturint leidimo gabenti jų kiek iš Lietuvos Respublikos teritorijos, tiek į jos teritoriją. Gabenimas per valstybės sieną neturint leidimo sudaro šio nusikaltimo sudėtį ir tada, kai nėra daiktų nepateikimo muitinei arba kitokio šios kontrolės išvengimo požymių¹⁴⁸.

Kitoje baudžiamojoje byloje LAT konstatavo, kad nuteistojo A. Budakvos veika buvo teisingai kvalifikuota pagal BK 312 str. 3 d. kaip prekursorių kontrabanda stambiu mastu. Nuteistasis teigė, kad jo veika negali būti kvalifikuojama pagal BK 312 str. 3 dalį, kadangi jis nusikalstamą veiką įvykdė netyčia, neturėdamas supratimo, kad efedrinas Lietuvoje yra I kategorijos prekursorius. Šį preparatą jis vežėsi atvirai, neslėpdamas sunkiai prieinamose vietose nuo muitinės patikrinimo. Į pasieniečio kausimą, ar neturi narkotikų ir ginklų atsakė, kad neturi, nes tuo buvo visiškai įsitikinęs. Patikrinimo metu nustatyta, kad tabletės atvirai gulėjo automobilio bagažinėje, rankiniame bagaže ir salone, ūkiniame krepšyje.

¹⁴³Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakas (prekursorius) – į oficialų sąrašą įtraukta medžiaga, kaip nurodyta Reglamento (EB) Nr. 273/2004 2 straipsnio a punkte ir Reglamento (EB) Nr. 111/2005 2 straipsnio a punkte.

¹⁴⁴ Valstybės žinios. 2008, Nr. 65-2455.

¹⁴⁵ Tai yra, pavyzdžiui : safrolas, acto rūgšties anhidridas, sieros rūgštis, druskos rūgštis ir kt.

¹⁴⁶ Specialusis leidimas. 2004, Nr. 1

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“//Teismų praktika Nr. 20. Vilnius, 2003.

¹⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 10 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-32/2006

Ta aplinkybė, jog A. Budakva galėjo tiksliai nežinoti, kad prekursorius draudžiama įvežti į Lietuvos Respubliką be specialaus leidimo, jo veikos teisiniai įvertinimui įtakos neturi, nes įstatymo nežinojimas neatleidžia nuo atsakomybės. A. Budakvos nusikalstamos veikos kvalifikavimui neturi įtakos ir ta aplinkybė, kad efedrino tablečių jis neslėpė. Nusikaltimo, numatyto LR BK 312 str., sudėčiai užtenka to, jog prekursoriai per valstybės sieną buvo gabunami be Vaistų kontrolės tarnybos prie LR sveikatos apsaugos ministerijos leidimo¹⁴⁹.

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatyme nustatyta, kad asmenys, per valstybės sieną gydymo tikslais gali vežtis asmeniniam vartojimui skirtų į II ir III sąrašus įtrauktų medžiagų, jeigu jie su savimi turi valstybės, kurioje gyvena, kompetentingos institucijos išduotą nustatytos formos pažymą arba receptą šioms medžiagoms įsigyti kopijas. Receptas arba pažyma – tai tas pats BK 199 str. 2 dalies reikalaujamas leidimas. Tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kai minėtų medžiagų gabenimas per valstybės sieną be recepto pripažįstamas teisėtu.

Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-107/2006 LAT išaiškino, kad jei asmuo užsienyje psichotropines medžiagas, įrašytas į III sąrašą, įsigijo teisėtai (vaistinėje) ir jas gabeno per valstybės sieną sveikatos priežiūros tikslais asmeniniam vartojimui bei neviršijo Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 20 straipsnyje nurodyto kiekio, tai galiojančio recepto neturėjimas nereiškia, kad asmens veikoje yra BK 199 straipsnio 2 dalyje numatytos nusikalstamos veikos požymių. Byloje nustatyta, kad nuteistasis J.P. 100 tablečių „Fenazepam“ Rusijoje įsigijo teisėtai – nusipirko vaistinėje be recepto ir tokio recepto iš jo nereikalavo vaistinėje, šiuos vaistus gabeno per valstybės sieną asmens priežiūros tikslams, neviršydamas Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 20 straipsnyje nurodyto kiekio¹⁵⁰.

Aukščiau išvardintų daiktų neteisėtas gaminimas, įgijimas, laikymas, nešiojimas, gabenimas ir jų neteisėtas gabenimas per LR valstybės sieną (kontrabanda) kvalifikuojamas pagal BK 199 straipsnio 2 dalį ir atitinkamus BK 253, 256, 259, 260, 266, 267 straipsnius¹⁵¹.

R. Junda nuteistas už tai, kad neteisėtai įgijo ir gabeno narkotines medžiagas, turėdamas tikslą jas platinti, be to neturėdamas leidimo ir nepateikęs muitinei bei kokiu būdu siekdamas išvengti muitinės kontrolės, gabeno per LR sieną narkotines medžiagas stambiu mastu. Jo veika kvalifikuota pagal 1961 m. BK 232¹ str. 3 dalį (2000-06-15 įstatymo redakcija) ir BK 199 str. 2 dalį¹⁵².

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. balandžio 4 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-204, 2000 m.

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 21 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-107/2006.

¹⁵¹ *Ibid*

¹⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. rugsėjo 28 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-424/2004

4. Kontrabandos nusikaltimo atskyrimas nuo administracinio teisės pažeidimo ir kitų panašių nusikaltimų

Nagrinėjant kontrabandos atskyrimą nuo panašių nusikaltimų ir teisės pažeidimų, pirmiausiai reikėtų kalbėti apie kontrabandos nusikaltimo atskyrimą nuo kontrabandos administracinio pažeidimo. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ATPK) 210 straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė už kontrabandą.

Administracinio teisės pažeidimo ir nusikaltimo sampratos yra panašios, tačiau jos skiriasi pagal padarytų veikų pavojingumą ir teisinės pasekmes¹⁵³. Nėkyta abejonių, kad kontrabandos nusikaltimas yra pavojingesnis už administracinį teisės pažeidimą.

ATPK 210 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pagrindinė kontrabandos, kaip administracinio pažeidimo, sudėtis. Antroje šio straipsnio dalyje įtvirtinta privilegijuota, o trečioje – itin privilegijuota kontrabandos sudėtis. Jei asmuo per valstybės sieną neteisėtai gabena privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė neviršija 250 MGL dydžio sumos, kaltininko veika kvalifikuojama pagal ATPK 210 str. 1 dalį, jei vertė ne didesnė nei 50 MGL – veika kvalifikuojama pagal 2 šio straipsnio dalį, o jei daiktų vertė yra iki 5 MG dydžio sumos – pagal 3 dalį.

Remiantis ATPK 210 straipsniu kontrabanda – tai prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų, išskyrus kilnojamąsias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus, šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyviąsias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias ir stipriai veikiančias, psichotropines ar narkotines medžiagas, jų pirmtakus (prekursorius), gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei arba kitaip išvengiant šios kontrolės, kai neteisėtai gabenamų prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų vertė neviršija dviejų šimtų penkiasdešimties minimalių gyvenimo lygių (MGL) dydžio sumos¹⁵⁴.

Kontrabandos nusikaltimas nuo administracinio pažeidimo atibojamas pagal dalyką ir jo vertę.

Kontrabandos administracinio pažeidimo dalykas yra prekės, pinigai, meno vertybės ar kiti privalomi pateikti muitinei daiktai, kas iš esmės atitinka LR BK 199 str. 1 dalyje įtvirtintos sąvokos „privalomi pateikti muitinei daiktai“ esmę. Kontrabandos, kaip administracinio teisės pažeidimo, dalyku negali būti kilnojamosios kultūros vertybės, antikvariniai daiktai, šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios, radioaktyviosios medžiagos ar kitos strateginės prekės, nuodingosios ir stipriai veikiančios, psichotropinės ar narkotinės medžiagos, jų pirmtakai (prekursoriai). Jei minėti daiktai neteisėtai gabenami per Lietuvos Respublikos valstybės sieną,

¹⁵³ Ivoška, G. *Nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai atskyrimas nuo panašių nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų*// Teisė. 2003, Nr. 48. 105 p.

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas// Valstybės žinios.1985, Nr. 1-1

kaltininko veika turi būti kvalifikuojama pagal BK 199 straipsnio 1 arba 2 dalį, neatsižvelgiant į šių daiktų vertę.

Toliau reikėtų aptarti, kaip atribojamas kontrabandos nusikaltimas nuo administracinio teisės pažeidimo, kai per valstybės sieną gabenami daiktai, galintys būti ir kontrabandos nusikaltimo, ir administracinio pažeidimo dalykais. Atribojimas yra nesudėtingas, jei teisingai apskaičiuota gabenamų daiktų vertė.

Jeigu per valstybės sieną neteisėtai gabenami privalomi pateikti muitinei daiktai, kurių vertė neviršija 250 MGL dydžio sumos, kaltininkų veika kvalifikuojama pagal ATPK 210 straipsnį, o jeigu gabenamų daiktų vertė viršija 250 MGL dydžio sumą – kvalifikuojama pagal BK 199 str. 1 dalį. Taigi šiuo atveju kontrabandos nusikalstamo atskyrimas nuo administracinio pažeidimo įgyvendinamas apskaičiuojant kontrabandos dalyko vertę.

Kiti šių pavojingų veikų sudėčių požymiai sutampa. Objektyvioji pusė pasireiškia neteisėtu privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimu per valstybės sieną. Ir administracinio pažeidimo, ir nusikaltimo kaltės forma yra tiesioginė tyčia. Kaltininkas suvokia kad jis neteisėtai per valstybės sieną gabena privalomus pateikti muitinei daiktus ir nori tą daryti.

Toliau aptarsiu kontrabandos nusikaltimo atskyrimą nuo kitų į kontrabandą panašių nusikaltimų, įtvirtintų BK XXXI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“, - muitinės apgaulės, neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos ir neteisėto disponavimo akcizais apmokestinamomis prekėmis.

2005 m. birželio 23 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. X-272¹⁵⁵ BK buvo papildytas 199¹ straipsniu „Muitinės apgaulė“.

Muitinės apgaulė apibrėžiama kaip bet koks muitinės įstatymų pažeidimas, kai asmuo apgaulės būdu suklaidina muitinę ir taip visai ar iš dalies nesumoka importo ar eksporto muitų ir mokesčių arba išvengia Muitinės įstatyme nustatytų draudimų ar apribojimų taikymo, arba gauna kokios nors naudos nesuderinamos su Muitinės įstatymu¹⁵⁶.

Remiantis BK 199¹ straipsniu muitinės apgaulė pasireiškia iš ES valstybės narės į Lietuvos Respubliką įvežtų privalomų pateikti muitinei daiktų, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, nepateikimu Lietuvos Respublikos ar kitos ES valstybės narės muitinei ar kitokiu muitinės kontrolės išvengimu.

Muitinės apgaulės sudėtis labai panaši į kontrabandos sudėtį. Šiuos nusikaltimus galima atriboti pagal objektyviają pusę.

---

¹⁵⁵ Lietuvos Respublikos įstatymas „Baudžiamojo kodekso 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226, 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir kodekso papildymo 147⁽¹⁾, 199⁽¹⁾, 199⁽²⁾, 267⁽¹⁾, 270⁽¹⁾, 308⁽¹⁾ straipsniais“//Valstybės žinios. 2005, Nr. 81-2945.

¹⁵⁶ Nairobio tarptautinė konvencija „Dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant“//Valstybės žinios. 2000, Nr. 94-2923.

Norint atriboti šiuos nusikaltimus, reikia nustatyti valstybę, iš kurios ir į kurią neteisėtai gabenami privalomi pateikti muitinei daiktai. Jei tokie daiktai gabenami iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką ir yra nepateikiami muitinės kontrolei, kaltininko veika kvalifikuojama pagal BK 199 straipsnį kaip kontrabanda. Tačiau jei minėti daiktai gabenami į Lietuvos Respubliką iš ES valstybių narių, tačiau nepateikiami muitinei Lietuvoje ar kitoje ES valstybėje narėje, kaltininko veika turi būti kvalifikuojama pagal 199¹ straipsnį, kaip muitinės apgaulė. Reikėtų pažymėti, kad jei privalomi pateikti muitinei daiktai neteisėtai buvo gabenami į Lietuvos Respubliką iš ES valstybių narių iki Lietuvos įstojimo į ES, kaltininkų veika kvalifikuojama ne kaip muitinės apgaulė, o kaip kontrabanda, kadangi neteisėto gabenimo metu kaltininkų veika atitiko BK 199 straipsnyje įtvirtinto nusikaltimo sudėtį¹⁵⁷.

Muitinės apgaulės ir kontrabandos esmė yra ta pati – gabenami daiktai nepateikiami muitinės kontrolei ar jos kitaip išvengiama, nesumokami mokesčiai. Muitinės apgaulė – tai tarsi kontrabanda ES viduje. Kontrabanda – tai ta pati muitinės apgaulė, kadangi prekės per valstybės sieną gabenamos jų nepateikiant muitinei, nuslepiant ar kitaip išvengiant muitinės kontrolės.

Kontrabandos atribojimas nuo neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos neturėtų sukelti didelių sunkumų.

Iki 1998 m. vasario 3 d. įstatymo dėl BK pakeitimo ir papildymo priėmimo¹⁵⁸ Baudžiamajame kodekse nebuvo atskiro straipsnio, reglamentuojančio neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos. Neteisėtas prekių neišvežimas buvo vienas kontrabandos padarymo būdų. Tačiau, priėmus minėtą įstatymą, buvo atsisakyta neteisėto prekių neišvežimo iš Lietuvos Respublikos kaip kontrabandos požymio, o ši nusikalstama veika buvo įtvirtinta atskirame BK straipsnyje. Šiuo metu galiojančiame BK šis nusikaltimas yra įtvirtintas BK 200 straipsnyje.

BK 200 straipsnyje įtvirtintas nusikaltimas pasireiškia prekių ar produkcijos, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, neteisėtu neišvežimu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, kai pagal tranzito arba eksporto dokumentus šios prekės ar produkcija turėjo būti išvežtos iš Lietuvos Respublikos.

Atriboti kontrabandą nuo neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo galima pagal nusikaltimo dalyką ir objektyviąją pusę.

Neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos dalykas yra ne privalomi pateikti muitinei daiktai, o prekės ar produkcija, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą ir kurios pagal tranzito ar eksporto dokumentus turėjo būti išvežtos iš Lietuvos Respublikos.

¹⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 4 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-281/2006

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231(2), 231(3), 232(1), 232(2), 232(4), 232(5), 232(6), 234, 234(1), 234(2), 234(3), 234(4), 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132(1), 214(1), 312(1), 321(2) straipsniais įstatymas// Valstybės žinios. 1998, Nr. 17-397

Kontrabanda – tai privalomų pateikti muitinei daiktų neteisėtas gabenimas per valstybės sieną. Tuo tarpu pasitaiko atveju, kad prekes gabenantys verslo subjektai ar fiziniai asmenys pateikę jas muitinės kontrolei pirminėje muitinės įstaigoje nepristato prekių į paskirties muitinės įstaigą. Ši veika iš esmės yra kitokio pobūdžio ir kvalifikuojama kaip neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimas iš Lietuvos Respublikos, nes prekės yra pateikiamos muitinės kontrolei, tačiau nepristačius jų į paskirties muitinės įstaigą ir vėliau realizavus vidaus rinkoje, valstybei nesumokami privalomi mokesčiai.

Skirtingai nuo kontrabandos, baudžiamoji atsakomybė už šių prekių ar produkcijos neišvežimą atsiranda už neveikimą – jų neišvežimą iš Lietuvos Respublikos. Reikėtų turėti omenyje, kad prekių neišvežimo atveju, jos per valstybės sieną gabenamos teisėtai. Jas teisėtai įvežus į Lietuvos Respubliką, toliau pažeidžiama šių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos tvarka.

Toliau magistro darbe aptarsiu kontrabandos atribojimą nuo BK 199² straipsnyje įtvirtinto nusikaltimo – neteisėto disponavimo akcizais apmokestinamomis prekėmis.

Pagal BK 199² straipsnio 1 dalį atsako tas, kas pažeisdamas nustatytą tvarką įgijo, laikė, gabeno, siuntė, naudojo ar realizavo akcizais apmokestinamas prekes, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą. Taigi būtinas šiame straipsnyje numatytos veikos sudėties požymis yra disponavimo akcizais apmokestinamos prekėmis nustatytos tvarkos pažeidimas.

Kadangi vienas iš minėto nusikaltimo padarymo būdų yra neteisėtas akcizais apmokestinamų prekių gabenimas, kyla klausimas, kokio nusikaltimo – kontrabandos ar neteisėto disponavimo akcizais apmokestinamomis prekėmis - sudėtis yra asmens, kuris per valstybės sieną neteisėtai gabena akcizais apmokestinama prekes, veikoje.

Nagrinėjant teismų praktiką daroma išvada, tais atvejais, kai asmenys neteisėtai per valstybės sieną gabena akcizais apmokestinamas prekes, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, jų veika kvalifikuojama kaip kontrabanda. Akcizinės prekės yra kontrabandos dalykas.

LAT byloje Nr. 2K- 650/2007 konstatavo, kad asmenų, neteisėtai per LR valstybės sieną gabenusių cigaretes „Saint George Light“, kurių vertė viršijo 250 MGL dydžio sumą, veika teisingai kvalifikuota pagal BK 199 straipsnio 1 dalį kaip kontrabanda. Kasatoriai apskundė tokį kvalifikavimą ir teigė, kad jų veika turėtų būti kvalifikuota pagal BK 199² straipsnio 1 dalį. Tačiau LAT konstatavo, kad tokie argumentai yra nepagrįsti ir nuteistųjų veika turi būti kvalifikuota kaip kontrabanda¹⁵⁹.

Kitoje byloje nuteistosios D. Š. veika per valstybės sieną neteisėtai gabenant 300 pakelių cigarečių „Prima“, 500 pakelių cigarečių „Saint George“ buvo kvalifikuota kaip

---

¹⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 spalio 16 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K- 650/ 2007

kontrabandos pažeidimas¹⁶⁰. Remiantis teismų praktika asmens veika yra kvalifikuojama kaip neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis, kai jos gabenamos ne per valstybės sieną, o valstybės viduje¹⁶¹.

Mano nuomone, asmens veikoje yra 199² straipsnyje įtvirtinto nusikaltimo sudėtis, kai akcizais apmokestinamos prekės neteisėtai gabenamos ne per valstybės sieną, o toks gabenimas vykdomas valstybės viduje. Jeigu minėtos prekės neteisėtai gabenamos per valstybės sieną, asmenų veika turi būti kvalifikuojama kaip kontrabanda.

Tačiau vienoje byloje asmenų, neteisėtai gabenusių akcizais apmokestinamas prekes per LR valstybės sieną, veika buvo kvalifikuota ne pagal BK 199, o pagal 199² straipsnį.

Nuteistasis A.S. davė Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM Šiaulių rinktinės sargybų būrio pasieniečiui vidaus tarnybos puskarininkui A. D 100 eurų kyšį už pageidaujama neteisėtą veiką vykdamas įgaliojimus, t. y. už transporto priemonės su joje paslėptomis ir neteisėtai gabenamomis akcizais apmokestinamomis cigaretėmis („Saint George“, „Saint George Lights“, LM, „Lm Lights“, „Bond Street“, „Prima Serebrianaja“, bendros 33 366,16 Lt vertės, t. y. daugiau nei 250 MGL dydžio sumos) nesulaikymą ir praleidimą per Obelių–Subatės Jungtinį sienos perėjimo punktą. A. D. netiesiogiai priėmė 100 eurų kyšį ir padėjo A. S. neteisėtai, pažeidžiant ūkio ministro įsakymu Nr. 4-200 patvirtintų Taisyklių 3.3 punktą ir Vyriausybės nutarimu Nr. 439 patvirtintų Taisyklių 8.1.1 punktą, per Obelių–Subatės Jungtinį sienos perėjimo punktą gabenti akcizais apmokestinamas prekes (cigaretes), kurių bendra vertė viršijo 250 MGL dydžio sumą. A.D. veika buvo kvalifikuota pagal BK 24 str. 6 d. ir 199² str. 1 d., 225 str. 2 d. A.S. veika buvo kvalifikuota pagal 227 str. 2 d. ir 199² str. 1 d.¹⁶²

Formaliai žiūrint, nuteistųjų atlikti veiksmai atitinka kontrabandos sudėties objektyviąją pusę – akcizais apmokestinamos prekės buvo pergabentos per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, išvengiant muitinės kontrolės. Tačiau veika kvalifikuota pagal BK 199² straipsnį. Sunku paaiškinti, kodėl LAT nukrypo nuo susiformavusios praktikos. Manau, kad paaiškinimas gali būti tik vienas.

Kadangi ši byla buvo nagrinėta LAT Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos, kuriai, remiantis BPK 378 str. 3 dalimi, byla perduodama, kai tinkamas baudžiamojo įstatymo pritaikymas byloje reikštų naują teisės normos aiškinimą teismų praktikoje, galima daryti išvadą, kad nors akcizais apmokestinamų prekių neteisėtas gabenimas per valstybės sieną teismų praktikoje kvalifikuojamas kaip kontrabanda, ši praktika artimiausiu metu gali būti keičiama.

¹⁶⁰ Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. sausio 10 d. byla Nr. N⁵⁷⁵-47-08

¹⁶¹ Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. sausio 30 d. byla Nr. N²⁴⁸ - 139/2008

¹⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 lapkričio mėn. 13 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-549/2007

5. Kontrabandos reglamentavimas užsienio valstybių įstatimuose

Kontrabanda pripažįstama teisės pažeidimu visose valstybėse ir suprantama kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per valstybės arba muitinės sieną. Nors yra valstybių, kurių baudžiamieji įstatymai tiesiogiai nenumato kontrabandos kaip nusikalstamos veikos ir nenumato baudžiamosios atsakomybės už ją, tačiau ir šiose valstybėse atsakomybė už ją yra numatyta kituose teisės aktuose, o ne Baudžiamuosiuose kodeksuose, ir nors pati veika neįvardijama kaip savarankiškas nusikaltimas, pažeidėjams taikomos atitinkamos teisės normos, kuriose yra numatyta atsakomybė už mokesčių, muitų ir kitų finansinių įmokų mokėjimo tvarkos pažeidimus.

Rusijos Federacijoje kontrabandos nusikaltimas įtvirtintas Baudžiamojo kodekso 188 straipsnyje. Kontrabanda – tai prekių ar kitų daiktų, išskyrus išvardintus straipsnio antroje dalyje, gabenimas stambiu mastu per Rusijos Federacijos muitinės sieną išvengiant muitinės kontrolės, arba nuslepiant nuo muitinės kontrolės, arba apgaulingai naudojant dokumentus arba muitinės identifikavimo priemones, arba nedeklaruojant arba neteisėtai deklaraujant prekes¹⁶³.

BK 188 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta kvalifikuota kontrabandos sudėtis. Šio nusikaltimo didesnis pavojingumas pasireiškia neteisėtu specialiojo dalyko - narkotinių, psichotropinių, stipriai veikiančių, nuodingųjų, radioaktyviųjų, sprogstamųjų medžiagų, šaunamųjų ginklų, šovinių, sprogmenų, branduolinio, cheminio, biologinio ginklo ir kitų padidinto pavojingumo dalykų, taip pat strateginių prekių ir kultūros vertybių, kurioms nustatytos specialios gabenimo per Rusijos Federacijos sieną taisyklės – gabenimu per Rusijos Federacijos muitinės sieną. Minėto straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta daugiau kontrabandą kvalifikuojančių požymių, t.y.: pakartotinumai; kontrabanda, padaryta valstybės tarnautojo, pasinaudojant tarnybine padėtimi; panaudojant jėgą prieš muitinį patikrinimą vykdančią asmenį. Kontrabandą itin kvalifikuojantis požymis – organizuota grupė.

Lyginant su Lietuvos Respublikos BK, Rusijos Federacijos BK įtvirtinta daugiau kontrabandą kvalifikuojančių požymių, numatytas itin kvalifikuojantis požymis.

Iki 2003 m. gruodžio 8 d. Federalinio įstatymo dėl Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo priėmimo baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą atsirasdavo, kai neteisėtai per muitų sieną gabenamų daiktų, išskyrus aprašytus 2 dalyje, vertė viršijo 500 MGL dydžio sumą. Tačiau nuo 2003 m. gruodžio 8 d. neteisėtai gabenamų daiktų vertė pasikėtė ir neteisėto gabenimo per muitų sieną metu turi būti ne mažesnė nei 25000 rublių dydžio suma.

Ukrainos Respublikoje kontrabandos nusikaltimas yra įtvirtintas BK 201 straipsnyje.

---

¹⁶³ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. с изменениями и дополнениями. [Žiūrėta 2009 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.interlaw.ru/law/docs/10008000/>

Kontrabanda pasireiškia prekių gabenimu stambiu mastu per Ukrainos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei arba kitaip nuslepiant nuo muitinės kontrolės. Pagrindinės kontrabandos sudėties dalyku pagal Ukrainos Respublikos BK 201 straipsnį taip pat yra istorinės bei kultūros vertybės¹⁶⁴. Nuodingosios, stipriai veikiančios, radioaktyviosios, sprogstamosios medžiagos, šaudmenys, šaunamieji ginklai, (išskyrus lygiavamzdžius ir medžioklinius šautuvus bei jų šovinius), o taip pat strateginės prekės, kuriems nustatytoje specialios gabenimo per Ukrainos sieną taisyklės, yra pagrindinės kontrabandos sudėties dalykai, nors jų pavojingumas yra žymiai didesnis nei kitų privalomų pateikti muitinei daiktų.

Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai – pakartotinumai ir kontrabanda, padaryta iš anksto susitarusių asmenų.

Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą atsiranda tik tada, kai neteisėtai gabenamų daiktų vertė yra ne mažesnė nei 1000 minimalių mėnesio atlyginimų. Istorinių bei kultūros vertybių, nuodingųjų, stipriai veikiančių medžiagų ir kitų daiktų, nurodytų 201 straipsnio 1 dalyje, neteisėtas gabenimas per Ukrainos Respublikos valstybės sieną užtraukia baudžiamąją atsakomybę nepriklausomai nuo jo vertės.

Kontrabandos subjektas pagal Ukrainos ir Rusijos baudžiamąją teisę yra šešiolikos metų sulaukęs pakaltinamas fizinis asmuo. Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė šiose valstybėse nėra numatyta.

Latvijos Respublikoje baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą yra numatyta BK 190 straipsnyje. Kontrabanda – tai prekių ar kitų vertybių gabenimas stambiu mastu per Latvijos Respublikos muitinės sieną išvengiant muitinės kontrolės arba nuslepiant nuo muitinės kontrolės, naudojant suklastotus muitinės ar kitus dokumentus arba kitokiu neteisėtu būdu. Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai – kontrabanda, padaryta bendrininkų grupės, organizuotos grupės arba kai neteisėtai per muitinės sieną gabenamos nuodingosios arba radioaktyviosios medžiagos, strateginės prekės, sprogstamosios medžiagos, šaunamieji ginklai, šaudmenys, dujiniai pistoletai (revolveriai), ir šaudmenys jiems, dujiniai balionai, pripildyti kenksmingų medžiagų, specialūs prietaisai, turintys toksiškų ar stipriai veikiančių medžiagų¹⁶⁵. Latvijos Respublikos BK numatyta daugiau kontrabandą kvalifikuojančių požymių nei Lietuvos Respublikos BK.

Atskirame Latvijos Respublikos BK straipsnyje (190¹) yra įtvirtinta narkotinių ir psichotropinių medžiagų bei jų prekursorių kontrabanda. Antroje ir trečioje 190¹ straipsnio dalyse numatyti šių medžiagų kontrabandą kvalifikuojantys požymiai – pakartotinumai, grupė iš anksto susitarusių asmenų, organizuota grupė ir didelio masto kontrabanda.

---

¹⁶⁴ Criminal code of Ukraine. [Žiūrėta 2009 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1710/file/e7cc32551f671cc10183dac480fe.htm/preview>

¹⁶⁵ The criminal law. [Žiūrėta 2009 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ttc.lv/New/lv/tulkokjumi/E0032.doc>

Kontrabandos subjektas pagal Latvijos Respublikos BK yra fizinis ir juridinis asmuo. Reikėtų pažymėti, kad fizinis asmuo nuo 14 metų gali būti kontrabandos subjektu.

Suomijos BK 46 skyriaus 4 dalyje numatyta, kad už kontrabandą baudžiamas asmuo, kuris be tinkamo leidimo ar kitu būdu, pažeisdamas importo ar eksporto taisykles, įveža arba išveža arba kėsinaisi įvežti arba išvežti prekes, kurių įvežimas ar išvežimas yra uždraustas arba tam yra reikalingas leidimas ar pareigūno patikrinimas¹⁶⁶.

Švedijos Karalystėje atsakomybė už kontrabandą įtvirtinta Bausmės už kontrabandą įstatyme¹⁶⁷.

Minėto įstatymo 3 dalyje pateiktas kontrabandos apibrėžimas. Tai yra uždraustų importuoti ar eksportuoti prekių arba prekių, kurių importui ar eksportui nustatytos specialios sąlygos, tyčinis įvežimas į Švedijos Karalystę arba išvežimas iš jos, nepateikiant jų muitinės kontrolei. Kontrabanda taip pat laikomas tyčinis neteisingos informacijos apie gabenamus daiktus pateikimas arba jokios informacijos nepateikimas muitinei, jei tai sudarė sąlygas neteisėtai įvežti arba išvežti iš Švedijos uždraustas prekes arba prekes, kurių importui nustatytos specialios sąlygos.

Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai – didelė vertė, pakartotinumai arba jeigu neteisėtas daiktų gabenimas padarė didelės žalos visuomenės interesams.

Šio įstatymo 6 dalyje numatyta atsakomybė už narkotinių medžiagų kontrabandą.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad straipsniuose, įtvirtinančiuose kontrabandos nusikaltimą, yra tiesiogiai nurodyta šio nusikaltimo padarymo kaltės forma – tyčia. Šio teisės akto 7 dalyje nustatyta, kad asmens, kuris dėl didelio neatsargumo padaro kontrabandą arba narkotinių medžiagų kontrabandą, veika turi būti kvalifikuojama kaip neteisėtas importas arba neteisėtas eksportas.

Taigi baigdama šią dalį, darau išvadą, kad kontrabandos reglamentavimas skirtingose valstybėse yra skirtingas. Vienose valstybėse kontrabandos sudėtis aprašyta detaliau (Latvija, Rusija), kitose – siauriau (Suomija). Vienų valstybių teisės aktai įtvirtina daug įvairių kontrabandą kvalifikuojančių požymių (Rusija, Latvija), o kitų valstybių teisės aktai numato mažiau kontrabandą kvalifikuojančių požymių (Ukraina, Lietuva). Kai kuriose valstybėse specialiojo dalyko kontrabanda (narkotinių medžiagų) reglamentuota net atskirame baudžiamojo kodekso arba kito teisės akto straipsnyje (Latvija, Švedija). Turbūt nėra valstybių, kuriose kontrabanda būtų reglamentuojama visiškai vienodai, kadangi yra daug šio nusikaltimo reglamentavimo niuansų, kurie priklauso nuo valstybės vykdomos kontrabandos kontrolės ir prevencijos politikos.

---

¹⁶⁶ The penal code of Finland. [Žiūrėta 2009 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>

¹⁶⁷ The Law on Penalties for Smuggling (1960:418) (2000:1225). Including amendments up to SFS 2000:1324. [Žiūrėta 2009 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: http://www.isp.se/documents/public/se/pdf/lagar/2000_1225e.pdf.

Išvados

1. Kontrabanda - vienas sunkiausių nusikaltimų ekonomikai ir verslo tvarkai. Šiuo nusikaltimu padaroma žala šalies ekonomikai, finansų sistemai, pažeidžiama nustatyta ūkininkavimo tvarka, užsienio prekybos interesai, muitų politikos įgyvendinimas, keliamas pavojus žmonių sveikatai ir gyvybei.
2. Pagrindinis tiesioginis kontrabandos objektas yra įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyta daiktų gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną tvarka, papildomas objektas – valstybės finansų sistema, fakultatyvieji objektai - visuomenės ir valstybės saugumas, žmonių kultūriniai interesai, sveikata ir gyvybė.
3. Priklausomai nuo kontrabandos dalyko ypatumų, yra išskiriama pagrindinė kontrabandos sudėtis, įtvirtinta BK 199 straipsnio 1 dalyje, ir kvalifikuota kontrabandos sudėtis, įtvirtinta BK 199 straipsnio 2 dalyje.
4. Paprastasis kontrabandos dalykas - privalomi pateikti muitinei daiktai, kurių vertė neteisėto gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną metu viršija 250 MGL dydžio sumą, taip pat kilnojamosios kultūros vertybės ir antikvariniai daiktai, kurių vertė reikšmės kvalifikavimui neturi.
5. Privalomų pateikti muitinei daiktų vertė apskaičiuojama pagal jų muitinę vertę, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius. Muitinė daiktų vertė - sandorio vertė, tai yra kaina, faktiškai sumokėta arba mokėtina už prekes, parduodamas eksportui ES muitų teritoriją.
6. Kontrabandos objektyvioji pusė pasireiškia aktyviais veiksmais – kontrabandos dalyko neteisėtu gabenimu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Gabenimas - bet koks daiktų transportavimas per valstybės sieną per muitinas arba jas apeinant.
7. Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą atsiranda tik tada, kai privalomi pateikti muitinei daiktai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenami neteisėtai. Neteisėtumas pasireiškia privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, per valstybės sieną gabenant nepateikiant jų muitinės kontrolei arba kitaip jos išvengiant, kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus gabenant neturint leidimo.
8. Privalomų pateikti muitinei daiktų nepateikimas muitinės kontrolei gali pasireikšti daiktų gabenimu ne per muitines arba per muitines, tačiau gabenamų daiktų nedeklaruojant, juos slepiant slėptuvėse arba kitose sunkiai aptinkamose vietose. Muitinės kontrolės kitokiu išvengimu yra laikomas suklastotų dokumentų arba neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus pateikimas muitinei.

9. Kontrabandos sudėtis yra formali. Šis nusikalstamas laikomas baigtu nuo privalomų pateikti muitinei daiktų nepateikimo muitinės kontrolei arba kitokio šios kontrolės išvengimo momento.
10. Kontrabandą kvalifikuojantys požymiai – specialaus kontrabandos dalyko (šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų ar kutų strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių)) gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei, arba kitaip jos išvengiant, arba neturint leidimo.
11. Kontrabandos subjektas yra pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas nusikaltimo padarymo metu šešiolikos metų sulaukęs fizinis asmuo, taip pat juridinis asmuo.
12. Kontrabandos nusikaltimas padaromas veikiant tiesiogine tyčia. Motyvai ir tikslai reikšmės kvalifikavimui neturi.
13. Kontrabandos nusikaltimas nuo kontrabandos administracinio pažeidimo atribojamas pagal neteisėtai per valstybės sieną gabenamo dalyko ypatumus ir vertę. Jei neteisėtai gabenamų daiktų vertė neteisėto gabenimo metu viršija 250 MGL dydžio sumą – asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kontrabandą, o jei neviršija šios sumos – kaltininko veika kvalifikuojama pagal ATPK 210 straipsnį. Už kilnojamųjų kultūros vertybių, antikvarinių daiktų ir BK 199 straipsnio 2 dalyje išvardintų daiktų kontrabandą, visada atsiranda baudžiamoji atsakomybė, neatsižvelgiant į gabenamų daiktų vertę ir kiekį.
14. Kontrabanda pripažįstama teisės pažeidimu visose valstybėse ir suprantama kaip neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per valstybės arba muitinės sieną. Skirtingose valstybėse skiriasi kontrabandos sudėties aprašymo detalumas, kontrabandą kvalifikuojantys požymiai ir jų kiekis.

SANTRAUKA

Magistro darbo objektas yra kontrabandos nusikaltimo sudėtis, o iškeltas tikslas – remiantis teisės aktais, doktrina ir teismų praktika išsamiai ir visapusiškai išanalizuoti kontrabandos sudėties elementus ir požymius, aptarti pagrindines kvalifikavimo problemas.

Visų pirma, magistro darbe priešingos teisei veikos prasme pateikta kontrabandos samprata, aptartos kontrabandos, kaip socialinio reiškinio priežastys, pasekmės ir šio nusikaltimo pavojingumas. Taip pat apžvelgta kontrabandos nusikaltimo kriminalizavimo Lietuvos valstybėje raida.

Antroje magistro darbo dalyje detaliai ir išsamiai išanalizuoti pagrindinės kontrabandos sudėties elementai ir požymiai. Remiantis teismų praktika pateikti kvalifikavimo pavyzdžiai ir aptarti kvalifikavimo probleminiai klausimai.

Trečia magistro darbo dalis skirta kontrabandą kvalifikuojančių požymių analizei. Aptarti kiek kvalifikuojantys požymiai, tiek ir praktinės problemos.

Ketvirtoje magistro darbo dalyje, remiantis teisės aktais bei teismų praktika, pateiktas kontrabandos nusikaltimo atribojimas nuo kontrabandos administracinio pažeidimo ir panašių nusikaltimų: muitinės apgaulės, neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos ir neteisėto disponavimo akcizais apmokestinamomis prekėmis.

Paskutinė darbo dalis skirta kontrabandos nusikaltimo reglamentavimo užsienio valstybių įstatymuose apžvalgai. Šioje dalyje aptartas kontrabandos nusikaltimo reglamentavimas Rusijos, Ukrainos, Latvijos, Suomijos bei Švedijos teisės aktuose.

SUMMARY

The object of the master work is the composition of smuggling. The main purpose of this paper is, according to the acts of law, doctrine, and court practice, to analyse thoroughly the elements and features of the composition of smuggling crime and to look into the main problems of qualification.

In the first part of this paper smuggling crime, its reasons and maleficence are defined. Also the development of law acts of Lithuania, which define smuggling crime, is analysed.

In the second part of this paper the elements and features of the main composition of smuggling are thoroughly scrutinized. To say more, some examples of smuggling qualification are analysed. Furthermore, the main problems of smuggling qualification are disputed.

The qualificatory features of smuggling crime are analysed in the third part. The problems of qualification according to court practice are also disputed.

According to the acts of law and court practice i delimited smuggling crime from smuggling administrative trgression and another similar crimes in the fourht part of this paper.

The acts of law of Russia, Ukraina, Latvia, Finland and Sweden were analysed in the fifth part of the master work in purpose to review the expression of the smuggling crime in these countries.

PANAUDOTŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija// Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014
2. Nairobio tarptautinė konvencija „Dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant“// Valstybės žinios. 2000, Nr. 94-2923.
3. 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 273/2004 „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių)“// Specialusis leidimas, Nr. 1.
4. 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas Nr. 1889/2005 „Dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją, arba išvežamų iš jos kontrolės“// Oficialusis leidinys L, Nr. 309-9.
5. 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą// Oficialusis leidinys L, Nr. 302.
6. 1983 m. kovo 28 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 918/83, nustatantis Bendrijos atleidimo nuo muitų sistemą.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
8. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo, ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
9. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas// Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.
10. Criminal code of Ukraine. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1710/file/e7cc32551f671cc10183dac480fe.htm/preview>.
11. The criminal law. Prieiga per internetą: <http://www.ttc.lv/New/lv/tulkojumi/E0032.doc>.
12. The Law on Penalties for Smuggling (1960:418) (2000:1225). Including amendments up to SFS 2000:1324. Prieiga per internetą: http://www.isp.se/documents/public/se/pdf/lagar/2000_1225e.pdf.
13. The penal code of Finland. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
14. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. с изменениями и дополнениями. Prieiga per internetą: <http://www.interlaw.ru/law/docs/10008000/>.
15. LTSR Baudžiamasis kodeksas. Vilnius, 1978.
16. Lietuvos Respublikos Muitinės kodeksas// Valstybės žinios. 1996, Nr. 52-1239.

17. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 2008, Nr. 65-2455.
18. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198⁽¹⁾, 198⁽²⁾, 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256⁽¹⁾, 257⁽¹⁾ straipsniais“// Valstybės žinios. 2007, 81-3309.
19. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 2007, Nr. 135-5452.
20. Lietuvos Respublikos įstatymas „Baudžiamojo kodekso 48, 60, 145, 147, 157, 212, 213, 214, 215, 226, 249, 251, 252, 256, 267, 270, 272, 274, 280 straipsnių ir priedo pakeitimo bei papildymo ir kodekso papildymo 147⁽¹⁾, 199⁽¹⁾, 199⁽²⁾, 267⁽¹⁾, 270⁽¹⁾, 308⁽¹⁾ straipsniais“//Valstybės žinios. 2005, Nr. 81-2945.
21. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 73-2517.
22. Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 17-701.
23. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 11⁽¹⁾, 45, 53⁽¹⁾, 232⁽¹⁾, 232⁽²⁾, 232⁽⁵⁾, 232⁽⁸⁾, 312, 321⁽²⁾ straipsnių pakeitimo, 232⁽³⁾ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 340⁽¹⁾ straipsniu“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 123-5544.
24. Lietuvos Respublikos nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymas//Valstybės žinios. 2001, Nr. 64-2330.
25. Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 42-1192
26. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231(2), 231(3), 232(1), 232(2), 232(4), 232(5), 232(6), 234, 234(1), 234(2), 234(3), 234(4), 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132(1), 214(1), 312(1), 321(2) straipsniais įstatymas// Valstybės žinios. 1998, Nr. 17-397.
27. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas// Valstybės žinios. 1998, Nr. 8-161.
28. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas// Valstybės žinios. 1996, Nr. 14-352.
29. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1995, Nr. 59-1477.
30. Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas kontrolės įstatymas// Valstybės žinios 1995, Nr. 61-1533.

31. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo Nr. I-551, priimto 1994 m. liepos 19 d., įsigaliojimo tvarkos“// Valstybės žinios. 1994, Nr. 92-1800.
32. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1994, Nr. 60-1182.
33. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1993, Nr. 26-597.
34. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1993, Nr. 5-90.
35. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1990, Nr. 31-740.
36. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimas Nr. 951 „Dėl kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2005, Nr. 106-3920.
37. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 963 „Dėl keleivių ir kitų fizinių asmenų įvežamų daiktų (prekių) atleidimo nuo muitų taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 130-4651.
38. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. 5 „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios 2000, Nr. 4-113.
39. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymas „Dėl muitinės deklaracijos, kartu su ja pateikiamų dokumentų ir deklaruojamų prekių muitinio tikrinimo muitinio įforminimo metu taisyklių patvirtinimo“ Nr. 1B-815// Valstybės žinios. 2005, Nr. 149-5457.
40. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 70-2475.
41. Muitinės departamento direktoriaus įsakymas Nr. 1B-339 „Dviejų kanalų (Raudonojo ir Žaliojo) sistemos taikymo asmeninėmis kelių transporto priemonėmis vykstančių keleivių gabenamų prekių muitiniam tikrinimui taisyklės// Valstybės žinios. 2004. Nr. 58-2085.
42. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 70-2475.

43. Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministro įsakymas „Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašų patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2000, Nr. 4-113.

44. 1997 m. balandžio 8 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Administracinių teisių pažeidimų kodekso 26 straipsnio 1 dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Specialioji literatūra

1. Abramavičius, A. *Kai kurie baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus ūkininkavimo (verslo) tvarkai klausimai pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą*// Teisė. 2003, Nr. 48.

2. Abramavičius, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2-asis papildytas leidimas, 1998.

3. Abramavičius, A., et al. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 2 knyga: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas, 2-asis papildytas leidimas, 2001.

4. Abramavičius, A., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Vilnius, 2004.

5. Gorbatkov, A. *Kontrabandos kriminalistinė charakteristika: daktaro disertacija*// Teisė. 2001, Nr. 39.

6. Ivoška, G. *Nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai atskyrimas nuo panašių nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų*// Teisė. 2003, Nr. 48.

7. Klimka, A; Apanavičius, M; ir Žvirblis, J. *Tarybinė baudžiamoji teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius, 1972.

8. Laisvosios rinkos institutas *Kontrabandos ekonominių priežasčių tyrimas*. Vilnius, 2004.

Prieiga per internetą:

http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/analitinis_tyrimas_kontrabandos_ekonominiu_prie_zasciu_tyrimas/2060.

9. Malinauskaitė, J. *Teisinės kovos su kontrabanda politika, raida ir perspektyvos*// Jurisprudencija. 2005, t 67(59).

10. Malinauskaitė, J; Šulija, G; ir Šulija, V. *Kontrabanda: Kontrolė ir prevencija Lietuvoje*. Vilnius: Teisės institutas, 2002.

11. Malinauskaitė, J; Šulija, G; ir Šulija V. *Kontrabanda Lietuvoje: kriminologinės, socialinės, ekonominės, teisinės problemos ir kontrolės perspektyvos*// Teisės problemos. 2001, Nr. 4.

12. Misiūnas, J. *Baudžiamųjų įstatymų komentaras. Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabanda*// Teisės problemos. 1997, Nr. 2-18.

13. Misiūnas, A; Rimkus V. *Nelegalaus prekių gabenimo stimulai ir pasekmės*. [Žiūrėta 2009 kovo 27 d.]. Prieiga per Internetą: <http://algmisiunas.home.mruni.lt/wp-content/uploads/2009/03/nelegali-ekonomika1.doc>
14. Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*. Vilnius : Justitia, 2006.
15. Povilauskienė, D. *Teisė ir muitinės veikla: vadovėlis*. Vilnius, 2006.
16. Radžiukynas, J. *Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste*// Jurisprudencija. 2005, t. 73(65).
17. Sarapinienė, S; ir Avižienis, J.Š . *Muitinės procedūros*. Vilnius, 2008.
18. Sinkevičius, E. *Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė pagal 2000 m. Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą ir jos sąlygos*// Teisė. 2003. Nr. 48.
19. Valikonytė, I; Lazutka, S; ir Gudavičius, E. *Pirmasis Lietuvos Statutas*. Vilnius, 2001.
20. Бойко, А.И; Родина, Л.Ю. *Контрабанда (история, социально -экономическое содержание и ответственность)*: Научная монография. Ростов-н/Д, 2001.
21. Волженкин, Б.В. *Преступления в сфере экономической деятельности*. Юридический Центр Пресс, 2002.
22. Зубкова, В. И. *Курс уголовного права. Том 4. Особенная часть*. Москва, 2002.
23. Кравцов, Р. В. *Эволюция советского законодательства об ответственности за контрабанду*. Prieiga per internetą: <http://www.law.edu.ru/article/article.asp?articleID=184616>
24. Рогатых, Л. Ф. *Квалификация контрабанды: Учебное пособие*. Санкт-Петербург, 1999.
25. Сучков, Ю.И. *Таможенные преступления*. Калининград, 2000.

Praktinė medžiaga

1. Baudžiamųjų bylų dėl kontrabandos (BK 312 str.) nagrinėjimo teismuose praktikos apibendrinimas. 1996 m. gruodžio mėn. 30 d. Lietuvos Aukščiausiojo teismo apžvalga.
2. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo Senato 1997 metų sausio 16 d. nutarimas Nr. 1 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje“.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimas 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje“// Teismų praktika Nr. 20. Vilnius.
4. Teismų praktikos, nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl kontrabandos, apžvalga, patvirtinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr. 43.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1999 m. spalio 5 d. Nutartis Baudžiamajoje byloje Nr. 2K-568, 1999 m.

6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. balandžio 4 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-204, 2000 m.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 7 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K/127p/2002.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 14 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-431/2002.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. sausio 28 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-96 / 2003.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 6 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-530/2005.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 4 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-543/2008.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 28 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-444/2005.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 29 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2005.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 3 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6/2006.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 10 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-32/2006
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 14 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-203/2006.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 21 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-107/2006.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 4 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-281/2006.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 13 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-226/2007.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 9 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-591/2007.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 16 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2007.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 30 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-646/2007.

23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 lapkričio 13 d Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-549/2007.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 22 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-37/2008.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 27 d. Nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-163/2008.
26. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. sausio 10 d. byla Nr. N⁵⁷⁵-47-08.
27. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2008 m. sausio 30 d. byla Nr.N²⁴⁸ - 139/2008.